Nora Biologiska Förening

Årsskrift 2019

Innehåll

Ordförande har ordet	3
Verksamhetberättelse 2019	5
Exkursioner	6
Ugglor 17 mars	6
Järleåns naturreservat 1 maj	7
Vårutflykt 5 maj till Göksholm	7
Åsbosjön runt 19 maj	8
Kvismaren 5 juni	9
Aspåsen och Bovik i Hällefors	9
Näsmarkerna 23 juni	12
Falbygden 16 - 21 juli	14
Stensjön 18 augusti	19
Svamputflykt till Limmingen 15 september	19
Kvismaren 22 september	22
Artfynd 2019	23
Svampar, Mossor och lavar	23
Veckad knölskivling	24
Växtfynd 2019	25
Carices Pseudohomostachyae	30
Småkryp	34
Däggdjur	41
Fiskar, grod- och kräldjur	42
Fågelrapport	42
Kapten Bäckdahl hälsar på Nils Dahlbeck i Nora 1986	48
Program 2020	52

Framsida: Buskantennmal Foto: Camilla Pettersson
Baksida: Ormvråk, juv. Foto: Renate Schwencke
Layout: Kajsa Grebäck
Ansvarig utgivare: Peter Bernövall
Tryck: AB Kontorsrutin, Örebro

Ordföranden har ordet

2019 ökade medlemsantalet i föreningen med 14 personer, en ganska väsentlig ökning. Det var glädjande efter att vi upplevt en viss vikande tendens de senaste åren. Historiskt kom vi upp över 100 medlemmar 1967 och toppåret var 1988 med 271 medlemmar efter en speciell värvningskampanj. 1997 hade medlemstalet sjunkit under 200 men nu finns chans att ånyo komma över 200 då ytterligare några medlemmar tillkommit i början av 2020.

Det är viktigt att en förening som vår har många medlemmar. Vi verkar ju för ökad kunskap om och skydd av naturen. Jag har ju känslan av att kunskapen om arter och biologi har försämrats (utom när det gäller dinosaurier bland ganska små barn) och vi har då en viktig uppgift att fylla.

Den biologiska mångfalden är hotad, och det är då mycket viktigt att bevaka vad som sker i naturen, och då är artkunskapen grundläggande. Det är också viktigt att visa på positiva effekter vid skyddet av natur. Där har vi också en mission att fylla i vår förening genom våra exkursioner.

I förra årets årsskriftskrev jag om två föreningsmedlemmar som gått bort, Erik Marcusson och Per-Erik Persson, och som betytt mycket för vår förening och för naturintresset. Nu måste jag tyvärr konstatera att ytterligare en ornitolog och naturälskare som betytt mycket för vår förening har gått bort. Det är Olle Liljedahl från Örebro som nyligen dog 84 år gammal. Han har också betytt mycket för mitt eget naturintresse och kunnande.

Peter Bernövall Foto: Lotta Persdotter Andersson

Olle var en verklig naturentusiast och en suverän fältornitolog, dessutom mycket trevlig och mån om att dela med sig av sitt kunnande. Jag kan inte låta bli att berätta om hur han kom att betyda mycket för mitt eget fågelintresse.

1960 blev jag som 13-åring medlem i Nora Biologiska förening och samma år, den 25-26 maj, anordnade föreningen en exkursion till Vättern och Tåkern. Utfärden skulle ske i privatbilar och starta kl 22.00 den 25 maj för att vi skulle komma till Tåkern i soluppgången. Jag hade övertalat min far att ställa upp med vår bil. I Örebro hämtades exkursionsledarna Knut Borg och Olle Liljedahl upp. Olle skulle åka med i vår bil så det blev jag, min pappa och mamma och Olle i vår Opel Record 1957 års modell.

Dagen bjöd på strålande med sol

och svaga vindar och så fantastiskt med fåglar. Olle och Knut berättade om allt vi såg och hörde och även om en del vårväxter. När vi så åkte i bilen mellan olika lokaler repeterade Olle allt vi sett på varje lokal och mamma och jag hjälptes åt att anteckna allt. Det blev en mängd nya fågelarter för mig. Av de 65 arter vi antecknade var 23 nya bekantskaper. Bland dessa nya arter kan jag nämna: rörhöna, brunand, skedand, säv-och rörsångare, steglits, törnskata, gulärla, svarthakedopping, brun kärrhök, rördrom, kärrsnäppa och bastardnäktergal (som numera heter härmsångare). Allt var fantastiskt!!

Trots att vi var ute hela natten och efterföljande dag förtröttades inte ledarna. Olle var som ett solsken hela tiden, och åt matsäck en gång i timmen. Vi vanliga deltagare blev ganska trötta fram på eftermiddagen och jag minns att min 12-årige kusin Anders, som åkte med sin far, min morbror Göte, i deras Hillman kombi, började tröttna till slut. När vi gått på flera lokaler över betade strandängar och letat efter svarthalsad dopping utbrast han till slut: ”Jag ser då bara korukedoppingar”! Vi såg aldrig någon svarthalsad.

Ett annat minnesvärt tillfälle tillsammans med Olle Liljedahl var när vi invigde ett fågeltorn i Bergsäng, som vi byggt själva av stockar från skogen. Invigningen skedde den 23 april 1967 och då hade Knut Borg och Olle Liljedahl kommit upp från Örebro för att inviga tornet. När vi gått över fälten och kom ned mot lövskogsridån vid Åsbosjön fick vi se en vitryggig hackspett. Det var en ny art för Olle, som blev glad som en lärka. (Se foto från invigningen)

Jag hade varit intresserad av djur och natur sedan jag var ett litet barn, men den kick jag fick vid mötena med f.a. Olle Liljedahl betydde enormt mycket för mitt fortsatta intresse och min kunskapstörst när det gäller djur, växter och naturen i dess helhet.

Fikarast den 23/4 1967 Vid Åsbosjön. Invigningen av fågeltornet. Personer; Olle Liljedahl, mannen i hatt och glasögon. Damerna i förgrunden fr.v. Irma Ljunggren (fd.ordförande i föreningen) och Lisa André. Foto: Peter Bernövall

Verksamhetberättelse 2019

Föreningens 77:e verksamhetsår

Ordförande:	Peter Bernövall
Vice ordförande:	Roland Thuvander
Kassör:	Lisbeth Uhr
Sekreterare:	Lotta Persdotter Andersson
Övriga ledamöter:	Karin Berg, Lovisa Nilsson Camilla Pettersson, Renate Schwencke
Suppleanter:	Claes Eliasson, Kajsa Grebäck
Revisorer:	Annika Carlsson, Bertil Sundberg

Arbetsutskottet har bestått av: ordförande, vice ordförande och kassör.

Foto: Kajsa Grebäck

Medlemmar

Föreningen hade vid årets slut 191 medlemmar, en ökning med 14 personer under året.

Sammanträden

Styrelsen har under året haft 4 sammanträden och dessutom samråd via telefon och mail.

Program

Årsmöte hölls den 17 mars. Föreläsare var Torbjörn Arvidsson från Örebro. Han visade nytagna strålande fina bilder och berättade under rubriken ”Möten med fåglar och annan natur under 2018”.

Hemsida och facebook

Föreningens hemsida www.norabf.se har skötts av Bertil Sundberg och facebooksidan av Lovisa Nilsson.

Exkursioner

12 exkursioner kunde genomföras. Strömstareutflykten i februari fick ställas in på grund av kraftigt snöfall dagen innan och delvis oplogade vägar.

Naturvårdsfrågor

Speciella åtgärder har vidtagits i Fibbetorps naturreservat där föreningen handhar en stor del av skötsel och tillsyn. En aktion har genomförts för att minska förekomsten av den invasiva växten lupin i reservatet. En heldag avsattes för att rycka upp eller gräva bort lupinplantor. Det blev 15 stora säckar som väl förslutna kunde köras till bränning. Ett antal medlemmar i föreningen deltog tillsammans med medlemmar i Naturskyddsförening i Nora och i samråd med Nora kommun. Dessutom har sly röjts under hösten på ytor som ska hållas öppna, ett arbete som fortsätter under 2020. Även granplantor har tagits bort i de biotoper som ska vara lövskogsdominerade. Under hösten har diskussioner förts om framtida skötselåtgärder i Fibbetorpsreservatet mellan föreningens ordförande och kommunekolog Ingrid Andrén.
Föreningen har också varit rådgivande åt Nora kommun vid röjning och viss avverkning i en bäckravin i Esstorpsområdet.
Länsstyrelsen har kontaktat föreningen för att få upplysning om eventuell förekomst av berguv i kommunen.

Ekonomi

Årets ekonomiska resultat blev minus 5.074:- kr. Delvis beroende på ökade tryck-och portokostnader och att frimärken för utskicken under 2020 köptes in för att möta den kommande portohöjningen. Dessutom betalade vi en del holkmaterial i efterskott.
Tillgångarna uppgick vid årsskiftet till 117.794:- inklusive reserverade medel för eventuell bokutgivning. Medlemsavgiften her kunnat hållas låg (100:- för enskild, 150:- för familj) under många år.

Nora i februari 2020,
Peter Bernövall, ordförande

Exkursioner

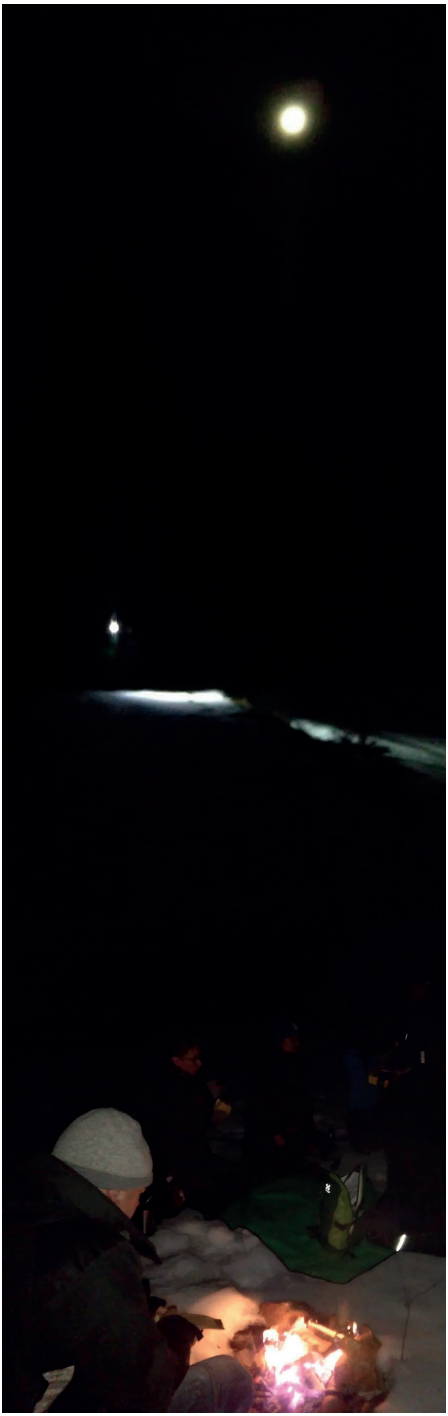

Ugglor 17 mars

Text: Roland Thuvander

Genom att ha förtidsanmälan till utflykten kunde vi med kort varsel bestämma datum då vädret var lämpligt för ugglelyssning. Vi var 7 personer som gjorde en längre resa i kommunen. Vi började med att åka på östra sidan av Norasjön, där vi såg en och hörde ytterligare en kattuggla vid Södra Husby. Därefter gick resan mot vägen mellan Klacka Lerberg och Stadra via Finnå. Vid Skomakartorp brukar det höras sparvuggla men i år hörde vi en till kattuggla i stället. Senare efter vägen hörde vi också en slaguggla. Senare delen av resan var det tyst på ugglor, endast några sångsvanar hördes. Vi var tillbaka i Nora 22.00.

Sparvuggla såg och hörde ett annat gäng vid Skomakarbo i skymningen. Vi möttes vid brasan vid Finnå för avstämmning och intagande av matsäcken.
Foto: Kajsa Grebäck

Gärdsmyg Foto: Camilla Pettersson

Järleåns naturreservat 1 maj

Text: Peter Bernövall

På eftermiddagen denna helgdag for vi till Järleån, en grupp på ca.10 personer. Utfärden var en familjeutflykt och inleddes med korvgrillning vid Långforsens nedre del. Vattnet brusade och korven smakade utmärkt, men det gick inte att höra speciellt många fåglar där i bruset och eldens sprakande, men spillkråkans skarpa rop och rödvingetrastens ”tjuande” trängde igenom.

Efter grillning och samvaro gick vi ett stycke nedströms ån och kunde njuta av av spel eller sång från bl.a. knipa, rödhake och trädpiplärka. En hel del växter noterades. Några arter blommade såsom gökärt, majsmörblomma (stora knoppar), humleblomster och harsyra. Andra arter som noterades var bl.a. gullpudra, tibast, knippfryle, svartkämpe och akleja.

Utflykten avslutades vid Järle kvarn där vi fick se spelande drillsnäppor, en forsärla på dess häckplats och höra gärdsmyg klämma i med sin muntra sång.

Vårutflykt 5 maj till Göksholm

Text: Berit Ragné

Göksholms naturreservat, Stora Mellösa, invigt 2018 och beläget vid hjälmarstranden var dagens utflyktsmål, med Daniel Gustafson som ledare.
Förväntade mig att få njuta av en härlig varm vårdag men såg i almanackan att jag skrivit frost och en kall vind.
Vid framkomsten tittade solen fram mellan molnen. Det var ett perfekt väder när vi skulle vandra runt i reservatet. Området är ett omväxlande landskap med dungar, ängs och odlingsmarker och öppna ytor.

Ekar, lindar och hasselbestånd hade just slagit ut i skir grönska. Vitsippor, skat och sparvnävorna samt några vildtulpaner blommade liksom skelört, oxtunga, murgrönsveronika, vårförgätmigej och hässlebrodd.

Lärkorna drillade över åkrarna och två fiskgjusar flög över trädtopparna. En vacker rödstjärtshane visade upp sig i en buske. Ett underbart landskap där insekter och svampar säkert finns i stor omfattning.

De 18 deltagarna från Nora biologiska förening, Örebro botaniska sällskap och deltagare från botanikkursen ÖLBS har haft kunde verkligen njuta av denna härliga majdag i en underbar miljö.

Berit och Renate fikar Foto: Camilla Pettersson

Steglits Foto: Renate Schwencke

Åsbosjön runt 19 maj

Text: Anders Carlberg

Som vanligt samlades deltagarna på Nora torg. Prick klockan 06:00 började vi den traditionsenliga cykelturen runt Åsbosjön.
Under natten hade ett kraftigt åskoväder dragit förbi, efter en lång tids torka. Som tur var hade det slutat regna, men luften var fortfarande både fuktig och varm. Vinden blåste svagt från ostsektorn.

Vi var fem personer som stannade till vid Norasjöns strand nedanför Prästgården. Därifrån såg vi vitkindad gås, två skäggdoppingar. I Nora centrum sjöng en rödstjärt.
Dagens första gök hördes från Fibbetorps naturreservat. Det första lite längre stoppet gjordes vid Tahiti, norra Åsbosjön. Fyra fisktärnor flög omkring över vattnet tillsammans med några ladusvalor.

Södra Ås våtmark brukar vara en plats där artlistan fylls på rejält. En vacker årta var nog det mest överraskande på hela cykelturen. Även en förbiflygande storspov var lite oväntat. Annat var det på fyrtiotalet då spoven var en karaktärsfågel och häckade på många platser runt sjön. Sånglärkan finns fortfarande kvar och några få tofsvipor. En gulsparv lyckades vi höra. Från våtmarken såg vi två nyanlända törnskator samt en flock på femton tornseglare. Den vackert röda rosenfinkhanen sjöng flitigt, när han uppvaktade en gråare hona. Två sävsångare sjöng ikapp i vassen i åmynningen. Roligt var också att se lärkfalksparet som sett ut sitt bo och körde bort en stackars tornfalk från närmaste omgivning. Några gulärlor flög förbi liksom två ängspiplärkor.

Vid Gyttorps reningsdamm blev det fikapaus. Tornseglare, hus- och ladusvalor jagade insekter ovanför dammen. En gransångare upprepade sin hoppiga sång.

I höjd med Bergsäng höll en fjolårsgammal älgkalv på att bli påkörd när den sprang över riksvägen. Den sista nya arten vi noterade var ett småskrakspar som vi såg från Sjölundsvik. Sammanlagt noterade vi 82 olika fågelarter, vilket får anses som godkänt. Vi missade några vanligare arter, som brukar ses. Dit hör kanske forsärla, ormvråk, skogssnäppa, nötskrika, stjärtmes och gröngöling. I gengäld fick vi se många andra trevliga fågelarter.
Kjell visade som vanligt flera växter efter vägen och bland svamparna såg vi toppmurkla och tallkotteskivling.

Artlista: Kanadagås, Vitkindad gås, Årta, Gräsand, Kricka, Vigg, Knipa, Storskrake, Småskrake, Storlom, Skäggdopping, Gråhäger, Sothöna, Trana, Tofsvipa, Storspov, Enkelbeckasin, Drillsnäppa, Grönbena, Skrattmås, Fiskmås, Gråtrut, Fisktärna, Tamduva, Ringduva, Gök, Tornseglare, Större hackspett, Tornfalk, Lärkfalk, Törnskata, Skata, Kaja, Kråka, Korp, Svartmes, Entita, Blåmes, Talgoxe, Sånglärka, Ladusvala, Hussvala, Backsvala, Lövsångare, Gransångare, Grönsångare, Sävsångare, Härmsångare, Svarthätta, Trädgårdssångare, Ärtsångare, Törnsångare, Kungsfågel, Gärdsmyg, Nötväcka, Trädkrypare, Stare, Koltrast, Björktrast, Rödvingetrast, Taltrast, Svartvit flugsnappare, Grå flugsnappare, Rödhake, Rödstjärt, Buskskvätta, Gråsparv, Pilfink, Järnsparv, Gulärla, Sädesärla, Ängspiplärka, Trädpiplärka, Bofink, Domherre, Rosenfink, Grönfink, Mindre korsnäbb, Steglits, Grönsiska, Gulsparv och Sävsparv.

Kvismaren 5 juni

Text: Roland Thuvander

Sju personer slöt upp till denna sena kvällsutflykt. Vi började med att se två strandskator på en kal åkeryta i början av Västra Rakan. Sedan nyttjade vi kvällsljuset och studerade änder och svarttärna i Löten och Rysjön. När det skymde åkte vi till Hammarvindskyddet. Därifrån hördes minst tre småfläckiga sumphöns. Kvällen avslutades på Öby kulle där det hördes rördrommar och några näktergalar.

Drillsnäppa
Foto: Renate Schwencke

Exkursion till Aspåsen och Bovik i Hällefors

Text: Lars Asklund. Foto: Claes Eliasson

Söndagen den 9 juni 2019 hade Nora biologiska förening och Örebro läns botaniska sällskap en gemensam exkursion till några botaniskt intressanta lokaler i Hälleforstrakten.

Daniel Gustafsson ledde de 15-talet deltagarna i till en början delvis lätt regn. Efter samlingar i Örebro och Nora sammanströmmade hela sällskapet i Grythyttan varifrån färden gick via Saxhyttan till Aspåsen nära Värmlandsgränsen. Vi landade här på en vändplan vid ett vägslut nordost om gården Aspåsen. Här finns en fuktig, säkerligen kalkpåverkad granskog som sluttar ner mot ett kärr av rikare typ. Området har avsatts som biotopskyddsområde.

På vändplanen noterades först sarmatisk daggkåpa Alchemilla sarmatica; en art som genom åren visat sig vara vanligare än vad man tidigare uppfattat - säkerligen dock ett resultat av ökad kunskap och inventerande.
Gruppen skred nu in i den fuktiga granskogen och ett flertal mer eller mindre ovanliga arter påträffades såsom tvåblad Listera ovata, kärrfibbla Crepis paludosa, skogsknipprot Epipactis helleborine, vårärt Lathyrus vernus, tibast Daphne mezereum och skogsnycklar Dactylorhiza fuchsii. Även ängsfräken Equisetum pratense, bergslok Melica nutans, blåsippa Hepatica nobilis och mossviol Viola epipsila antecknades.

Ett orkidéfynd vållade visst huvudbry. Den såg till viss del ut som skogsnycklar men hade mycket smala, ofläckade blad och var ännu inte utslagen. Det nedre stjälkbladet var dock något bredare och avrundat. Brudsporre Gymnadenia conopsea föreslogs trots den för arten kanske ovanligare biotopen – en art som tidigare var uppgiven från platsen. Några av deltagarna var dock mer skeptiska. Efter att ha studerat brudsporre i vardande på en annan lokal dagen efter får nog detta förslag trots allt avföras. Det rörde sig nog om en avvikande skogsnyckel eller måhända en hybrid? Korsningen mellan brudsporre och skogsnycklar har påträffats i bla Viker på 1980-talet. Fyndet får förbli omtvistat så länge.

Vi kom nu ut i kärret som var under igenväxning. Vissa partier var mer öppna och här sågs rariteter som spädstarr Carex disperma

och dvärglummer Seliginella selaginoides men också tuvsäv och snip Trichophorum caespitosum et T. alpinum samt slidstarr Carex vaginata.

Vid en bäckfåra söderut från kärret gjordes dagens fynd; en ny lokal i länet för kransrams Polygonatum verticillatum! Fig. 1. Den är tidigare känd från 3 lokaler i Västmanland: Vid Älvhöjden i Ljusnarsbergs socken (Nils Hakelier 1965), vid Högfors i samma socken (Jan-Olof Hermansson 1985) och vid Batsuhöjden i Hällefors socken (Lars Asklund och Kjell Sundkvist 2017). I Artportalen finns dessutom inlagt ett fynd från Järlhyttebäcken i Nora 1996 men ska enligt uppgift vara en felskrivning/felbestämning?
I bäcken fanns också bäckbräsma Cardamine amara och rankstarr Carex elongata.

På tillbakavägen genom granskogen fann vi även underviol Viola mirabilis och vispstarr Carex digitata och vid vändplanen såg vi slåtterblomma Parnassia palustris.
Färden gick nu vidare, vi vände och stannade vid en vägren öster om Limgruvfallet. Här fanns röd- och svartkämpar Plantago media et P. lanceolata, jungfrulin Polygala vulgaris, luddhavre Avenula pubescens, fältarv Cerastium arvense och sammetsdaggkåpa Alchemilla glaucescens.
Den lilla bilkaravanen sökte sig nu till Bovik där matsäcken intogs i en gles tallskog med kalkpåverkan. Härifrån såg man en vik av sjön Torrvarpen och regnet hade upphört.

Vid bilarna längs vägen hade tysk fingerört Potentilla thuringiaca först antecknats. Där vi satt bland tallarna sågs klasefibbla Crepis praemorsa och skogsvicker Vicia sylvatica. Här fanns också vårärt, skogstry Lonicera xylosteum och smörbollar Trollius europaeus. Efter behövligt energitillskott fortsatte vandringen på en körväg/stig ner mot sjön och nedanför den rika tallskogssluttningen. Här noterades ängsdaggkåpa Alchemilla subcrenata , jungfrulin, tibast och darrgräs Briza media. I sluttningen fick vi så se guckusko Cypripedium calceolus med 17 blommande stjälkar; som alltid en fröjd för ett botanisthjärta! Längre upp i sluttningen fanns tvåblad, underviol och trolldruva Actaea spicata.

Dagens exkursion avslutades med att en stenig

Fig. 1
Daniel vid kransramsfyndet nordost Aspåsen

Fig. 2. Blockig brant söder Saxhyttan.

brant direkt ovanför vägen väster om Agen (en del av Torrvarpen) och söder om Saxhyttan uppsöktes. Fig. 2. Här antecknades lopplummer Huperzia selago, stinksyska Stachys sylvatica och vildbalsamin Impatiens noli-tangere men framförallt myskmåra Galium triflorum på block. Fig. 3. Så var denna utfärd till ända och många var de ovanligare arter som dagen och Daniel bjudit på.

Några av deltagarna fortsatte sen färden till Saxån och längs mindre vägar upp till Svenstjärnen som ligger på värmlandssidan men bara 2 kom väster om Sångshyttan i Hällefors. Här skulle en lokal för norsk daggkåpa Alchemilla norvegica uppletas men utfallet komplicerades av att här också finns, visade det sig, en för vetenskapen troligen ännu obeskriven daggkåpsart som trasslade till det hela. Expertis hade nämligen redan 2004 granskat blad härifrån och konstaterat att likartade blad även har hittats i Västergötland av denna ”okända” art. Detta är dock en annan historia …. I alla fall återvände Kjell Sundkvist senare med ett nytt sällskap och återfann norskkåpan i få ex. på angiven lokal längre norrut på tjärnens ostsida och den obeskrivna kåpan … förblir ännu obeskriven!

Fig. 3.
Myskmåra i branten.

Under dagen sågs ett antal fjärilsarter som Claes Eliasson noterade. I kalkgranskogen iakttogs blåbärslundmätare Jordis putata. Vid Bovik sågs svartribbad vitvingemätare Siona lineata samt tistelfjäril Vanessa curdui. Här visade sig även ängs- och stenhumla Bombus pratorum et B. lapidarius.

Näsmarkerna 23 juni

Text: Claes Eliasson

På begäran upprepade vi 23 juni en utflykt till de senast restaurerade beteshagarna i södra delen av Näsmarkerna i Viker socken. Då vi var där 26 juni 2016 hade vi mest mulet väder och under den senare hälften av utflykten föll ett stilla duggregn. Till årets utflykt som leddes av Owe Nilsson och Kjell Sundkvist hade 16 personer anslutit sig från både ÖLBS och NBF. Dagen blev strålande vacker och under de första timmarna fick vi uppleva att solen genom de höga iskristallmolnen omgavs av en vacker halo. Vi parkerar på P-platsen nära grinden till Sjöändenvägen och rör oss därifrån i sakta mak mot de stora öppna beteshagarna.

Foto: Camilla Pettersson

Claes förevisar diverse insekter som håvas längs körspåret uppför sluttningen, medan Owe och Kjell pekar ut lite ovanligare växtarter. Alla blev glada att få se en liten larv av humlelik dagsvärmare som avslöjade sin närvaro genom ett gnagspår på ett blad av skogstry. Den satt förstås dold på undersidan av bladet. Dagens ovanligaste insekt blev den stora parasitstekeln Coleocentrus excitator som lägger sina ägg i vedlevande larver på främst tall. Mark Shaw från Edinburgh som artbestämt denna, kommenterade att den i UK bara påträffats vid två tillfällen, på samma plats men med trettio års mellanrum. För Sverige finns endast 17 fynd på Artportalen från Skåne till Västerbotten.
Anders Carlberg återfinner en trybärfis, den art som var ny här under förra utflykten.

Väl uppe på de kuperade ängsmarkerna möttes vi av en aning annorlunda blomning än den vi mötte 2016. Owe hade redan tidigare konstaterat att förra sommarens torka lett till att inga fältgentianor i år gick i blom. I gengäld fick vi se en ovanligt riklig blomning av slåtterfibbla. I övrigt blommade jungfrulin, brudsporre och nattvioler.

Brun gräsfjäril flög rikligt i den sydligaste delen av hagen och just idag hade det kläckt många vackra mindre igelkottspinnare av båda könen som ännu var lite vingliga i flykten och därför lättare att fotografera. Owe hade redan

Coleocentrus excitator.
Foto: Claes Eliasson

noterat väddnätfjäril i området och denna dag påträffades flera honor både i söder och i norr som sökte efter ängsvädd att lägga ägg på. Hanarna uppehöll sig främst i ett kärr i gränsen mellan de två hagarna.

I kanten av körspåret öster om kärret noterade Berit Ragné att här kommer det senare i sommar att blomma krissla. Där fanns också överblommad svinrot samt förra årets kvarstående spåtistlar. På kullarna i omgivningen av kärret noterade vi även vippärt och backvial och årets sista klöverblåvinge. Ett tranpar flög upp och trumpetade ut sin irritation att ha blivit störda.

Avslutar med välbehövlig fika på kullen i söder där en gammal murstock vittnar om att här har en gång bott människor. Hagarna var för tillfället obetade och växtligheten orörd. Andra ovanligare växter som påträffades var klasefibbla, sommarfibbla, sötvedel, purpurknipprot, ängsstarr och loppstarr.

Av småkrypen påträffades också de mindre vanliga arterna välvd getingfluga, jungfrulinfly och sotnätfjäril. Martin Helsing var den ende av oss som sedan besökte Röjängen och tittade på tiotalet blodnycklar. Enl. uppgifter förmedlade av Kjell är dessa inplanterade under 1960-talet från en förstörd lokal i Närke, Lanna.

Mindre igelkottspinnare Parasemia plantaginis.

Väddnätfjäril hona
Foto: Claes Eliasson

Slåtterfibbla

Sommarutflykten till Falbygden 16 - 21 juli

Text och foto, om inget annat anges: Claes Eliasson

Årets längre utflykt till den artrika Falbygden genomfördes i övervägande strålande väder, soligt och lagom varmt. Uppslutningen till årets resa med övernattning blev dock kluven. Endast sex personer valde att genomföra den fullskaliga planen, medan tre personer valde att enbart vara med under en av dagarnas utflykter och därefter återvända hem. För oss som avreste första dagen började resan tidigt på morgonen 19 juli. Vårt första stopp blev Varnhems klosterruin och kyrka. Vi förenades sedan med övriga tre på Mössebergs camping där vi bokat in oss i två stugor med utsikt i fågelperspektiv över Falköping och Ålleberg i fjärran.

Vårt första utflyktsmål var naturreservatet Djupadalen i Dala socken. Namnet Djupadalen beskriver på ett illustrerande vis den djupa ravin som uppstått i berggrunden av kambrosilurkalk. De för oss mest intressanta delarna av reservatet var dock de torra kalkhällarna med tunt jordlager som bredde ut sig över åtskilliga hektar och gav oss upplevelsen att detta var ett Öland i miniatyr. Området omfattas av större beteshagar och bete har under lång tid präglat floran så att lågväxta och svårsmälta växtarter dominerar. Backtimjan, jordtistel och röllika var de blommande växter som dominerade kalkhällmarkerna medan träd och buskar bara växte glest och hade formats av betet.

Svartfläckig blåvinge har här sin främsta förekomst i hela västra Sverige. Det tog oss dock en god stund att hitta en enda hona av denna raritet. Förra sommarens ihållande torka hade inverkat negativt på artens överlevnad. Detta påtalades påföljande morgon i P1 Naturmorgon från Gotland, där man också upplevde att svartfläckig blåvinge blivit mycket ovanlig i år. Honan av blåvingen lägger sina ägg på backtimjan, men den nykläckta larven lever

Sprickdalen i Djupadalen

Svartfläckig blåvinge Maculinea arion. Backtimjan vitblommande form.

endast en kort tid i en blomma. Den överger snart blomman och med en utsöndrad droppe sockerlösning lockar den en passerande rödmyra att bära hem den till boet. Där lever larven sedan fram till påföljande säsong och uppfattas av myrorna som en myrdrottninglarv. Myrorna tolererar att fjärilslarven äter upp en del av deras egna larver. Samtidigt reglerar myrorna antalet ”drottninglarver” genom kannibalism, fast detta uttryck är aningen malplacerat för en organismgrupp som uppfattar sig som en enhet – ett samhälle som närmast är en kropp utgående från drottningen. Det kanske inte ska betraktas som märkvärdigare än att många däggdjur äter upp moderkakan efter att barnet fötts. Inget av den med möda insamlade näringen bör förfaras.

Hur som helst hade rödmyrorna, som är beroende av blommors nektar eller bladlössens sockerrika avföring, en tuff säsong under 2018. Torkan som började redan tidigt under sommaren fick all växtlighet att vissna ned på alla uttorkningskänsliga marker och sannolikt svalt många myrsamhällen ihjäl.

Då vi återvänt till bilarna dök en glad bonde upp på sin fyrhjuling. Han tyckte det var roligt att se att naturintresserade uppskattade hans hembygd. Han berättade också om äldre tider och hur olika godsägare behandlat sina ”undersåtar”. Nu var han på väg till Skogastorp, ett annat blomrikt naturreservat, som han sköter slåttern av. Vi följde hans rekommendation och åkte efter en kort fikapaus dit.

Detta var en fullständigt annorlunda upplevelse. De starkt sluttande ängsbackarna var genomskurna av mindre bäckar och överallt var marken blöt av framträngande markvatten – ett sluttande rikkärr. Nu blommade brudsporre, kärrknipprot, kärrspira och stallört i mängder över ett par hektar. Mer enstaka sågs vaxnycklar och flugblomster. Av småkryp påträffades bl.a. den lilla kärrantennmalen som är knuten

Kärrantennmal

till ängsvädd. Återvände sedan till våra stugor för en natt med god sömn.

Påföljande dag sammanstrålar vi med endagsbesökarna och besöker först Skogastorps naturreservat. Med fler uppmärksamma ögon blev det nu fler småkryp. Myskbock är alltid en trevlig bekantskap med sin speciella, angenäma doft.

Av dagfjärilar såg vi bl.a. almsnabbvinge och slåttergräsfjäril. Nu var Kjell Sundkvist med och kunde med viss osäkerhet peka ut luktsporre bland alla brudsporrarna. Han gjorde oss också uppmärksam på att spåtisteln inte var den vanliga underarten utan långbladig spåtistel. Han visade oss också områdets främsta raritet, stor ögontröst. Med håv sveptes diverse obskyra småkryp in från vegetationen, dock inga vapenflugor. Då vi efteråt fikar vid P-platsen spanar Claes efter den sälgskimmerfjäril som Camilla Pettersson sett vid bilarna. Jo, efter ett tag visade den sig vara kvar, men den satt orörligt kvar, snurrande varv efter varv, på utsidan av ventilationssnurran på taket av torrtoaletten. Då vi alla gick dit för att se på den utlöste detta stor munterhet då den envist klamrade sig fast trots att vinden nu tog i och fick snurran att rotera fortare och fortare tills den slutligen förlorade greppet och slungades iväg. Därefter sågs den inte mer. Vi åkte sedan till Djupadalen, men idag gick det inte att uppbringa någon svartfläckig blåvinge. Endast puktörneblåvinge och silverblåvinge hamnade i håven. Vi tittar istället på växterna rosendunört, backsmörblomma, fjällgröe, grusviva, hällebräken och svartbräken.

Nästa utflyktsmål var en kalkstäppäng på en brant moränkulle. Naturreservatet Varholmen är en av de ursprungliga lokalerna för reliktarten fjädergräs som har sin enda förekomst i Norden på denna del av Västgötaslätten. Andra rariteter som växer där är drakblomma, smalbladig lungört, toppjungfrulin, fältvädd och vingvial. Egentligen var vi för sent ute för blomningen av dessa, sånär på de två sistnämnda. I övrigt var blomningen av krissla, rödklint, kungsmynta och gulmåra färgsprakande. Vi mötte en dam som ofta ställer upp

Myskbock Foto: Camilla Pettersson

Toppen av Varholmen

på guidade turer i detta reservat och hon gav oss tips om en bättre lokal för fjädergräset.

Denna dag gjorde en del av oss också ett besök på Falbygdens ost's bufferestaurang, vilket också var en spännade erfarenhet med mängder av ostar och ostbaserade maträtter. Vi sammanstrålar på nytt med gruppen som bara är med en dag på det område med kalkstäppäng vi fick tips om. Detta, vid Nolgården, Näs var en vidsträckt hästskoformad moränkulle. Här lyckades vi få se drakblomma även om den var överblommad. Istället lyste praktbrunört nu upp backarna med sina blå blommor.

I ena kanten av moränkullen fanns det rikligt av fjädergräset i en inhägnad dit betesdjuren inte hade tillträde. Samtliga av dryga 100-talet plantor var utmärkta med röda eller blå band. Exakt vad innebörden var av dessa fick vi inte klart för oss, men troligen noterade man hur blomningen skiftar mellan olika år. Endast en gräsvippa hade kvar sin "fjäder" som gett fjädergräset dess namn. Det stod nu klart att vi kommit för sent på säsongen för att få se "havet av böljande vita svansar".

Kjell pekar här ut en enstaka buske av ängsvide. Andra växter vi noterade var bl.a. färgmåra, backklöver, axveronika och trollsmultron. Efter detta besök skiljs våra vägar åt och endagsbesökarna Camilla, Kjell och Anders reser mot ännu en botanisk sevärdhet som vi andra sparar till senare. Vi övernattare besöker istället den lilla samlingen pittoreska småstugor i Åsle Tå. Avslutar kvällen med TV och 50-års jubileum av den första månlandningen 1969. "One small step for man – one giant leap for mankind" kändes skönt att höra för trötta fötter.

Vår tredje dag innebar också utcheckning och hemresa. Medan Lotta, Hans och Anna åker till Läckö slott åker Peter, Berit och Claes till Hornborgasjöns naturrumsanläggning på östra

Fjädergräs med snitslar som troligen noterar plantornas varierande blomning olika säsonger

sidan. Gladan som vi nu blivit vana vid att se flera gånger om dagen fanns även i dessa bygder, men i vassarna var det mer våtmarksfåglar och alla änder, gäss, svanar och sothöns pysslade om sina ungar. I ett gömsle hade en ladusvala byggt bo, men fågeln som låg i boet nu hade nog inte häckat där. Den var nämligen stendöd och troligen bara placerad där efter någon olyckshändelse.

Sjöranunkel blommade och blev den ovanligaste begivenheten för oss. Efter en middag reste vi vidare genom åska med lokalt hällregn till en lokal på Billingen för att få se en mycket ovanlig växtart, den parasitiska berberissnyltrot. Vi höll telefonkontakt med Noraborna som redan varit där och blev guidade i rätt riktning. För Claes och Berit innebar besöket vid Sotarliden en riktig ”deja vu”. Det var nämligen sant att vi redan varit där och vandrat runt, om försommaren ett tidigare år, på genomresa med Olli Strömberg.

Vi letade bland enbuskarna, men var tvungna att ringa upp på nytt. Nu gav oss Camilla det intelligenta tipset att se efter en pizzakartong! Den låg ju alldeles utanför bildörren. Där fanns de, 50-talet bruna blommor, de yngsta ännu ljust gulbruna och de äldre, vissnande, mörkt bruna. Som tack för denna sista grandiosa upplevelse städade vi efter de slarviga picnic-människorna som också hjälpt oss hitta rätt.

Hemresan gav en ovanlig upplevelse – Götakanalbron öppnades och hejdade all trafik på Europavägen för en liten segelbåt med semesterfirare.

Den som vill ta del av den långa artlistan på Artportalen skall söka på 2019-07-19–07-21, Västergötland.

Berberissnyltrot

Tistelfjäril Vanessa cardui som kanske flugit hela vägen från Nordafrika. Övre foto: Camilla Pettersson, nedre foto: Claes Eliasson

Stensjön 18 augusti

Text: Peter Bernövall

Vi var några naturintresserade som for upp till naturreservatet Stensjön denna underbart soliga sensommardag. Det blev en fin naturupplevelse där fjärilarna dominerade. Vi kunde njuta av 9 arter fjärilar, varav 8 dagfjärilar som exponerade sig i solljuset.

Vackrast var de 6 exemplar av amiralfjäril vi kunde räkna in.Tistelfjäril såg vi i 8 exemplar, denna fantastiskt intressanta flyttfjäril som varje årflyttar, ofta från Nordafrika, hit upp till Sverige för att ”häcka”.

Inte en enda fågel såg vi under vandringen upp till sjön och ett stycke längs den norra sidan av sjön, men vi kunde identifiera 10 arter på lätet (kontakt- eller lockläten). Bland arterna kan nämnas trädkrypare trädpiplärka, korp, tofsmes, och mindre korsnäbb.

Svamputflykt till Limmingen 15 september

Text och foto: Herbert Kaufmann

De norra delarna av vårt län erbjuder mycket orörd natur. Här finns skogar där sällan någon människa sätter sin fot och här finns fortfarande många oupptäckta växter och svampar att hitta.
Mitt första besök i Örebro läns norra delar gjorde jag 1988, under mitt arbete med att kartlägga Västmanlands svampar (Kaufmann 1990).

Min vän Erik Sundström †, mykolog och expert på tickor, men också expert på svensk Järnvägshistoria guidade mig genom de kalkrika områdena kring Flosjöhyttan, Limmingen och Älvestorp. Dessa lokaler är alla belägna i Hällefors kommun och Gryhyttans socken. Under lång tid ägde Erik Sundström också stationshuset i Flosjöhyttan och våra

gemensamma utflykter startade alltid därifrån. Ett bestående minne från mitt första besök vid Limmingen var en grentaggsvamp (Climacodon septemtrionalis) som växte på en lönn mittemot fastighet Limmingen 2.

Först 2017 besökte jag åter dessa nordligaste delar av Örebro län och vid Limmingen noterade jag att svampen fortfarande fanns kvar på samma lönn. Den hade tagit död på den ena stammen av den åldrande lönnen men på den andra halvan fanns svampen kvar.

Det sägs att grentaggsvampar tar snabbt död på angripna träd, men här hade den endast förmått att ta död på den ena delen av trädet! En del av de lokaler jag besökte 1988 har jag tyvärr inte återfunnit. Dåtida positionskoordinater

var inte speciellt exakta. Intressant vore att få reda på var Limmingens kalkbrott ligger. Trots efterforskningar har jag inte lyckats att hitta tillbaka dit!
Mina rapporterade svampfynd från dessa trakter har bidragit till, att de rikaste områden längs Sirsjötorpsvägen upp till Älvestorp nu har klassats som Nyckelbiotoper
(se Skogskartan:
www.skogsstyrelsen.se).

Området som var mål för svamputflykten 2019, har tyvärr ännu inte fått något skydd.

Länsstyrelsen har lovat att bevaka skogen och vill ta ställning om skogens framtid när en avverkningsansökan av markägaren inkommer.

Svamputflykt 2019 till Limmingen
Årets svamputflykt arrangerades av Örebro Läns Botaniska Sällskap tillsammans med Nora Biologiska förening. Endast en handfull

deltagare följde med på utflykten men vi blev rikt belönade genom de många fina svampfynd.

Vi hittade inte bara sällsynta spindelskivlingar eller taggsvampar, utan där fanns också matsvampar att hitta. Speciellt orangegul trumpetsvamp (Craterellus lutescens) och även den vanliga kantarellen (Cantharellus cibarius) växte här i skogen.

Den sällsynta och rödlistade släta taggsvampen (Sarcodon leucopus) hittade vi på flera lokaler, de är iögonfallande stora, upp till 25 cm i diameter kan de bli. Ett antal grantaggsvampar (Bankera violascens) fanns likaså i samma område. De är lite mindre än den släta taggsvampen, brunviolett nedåt foten. Köttets lukt påminner om selleri.

Många stora och mångfärgade, vackra spindelskivlingar ur undersläktet Phlegmatium fanns här i den kalkpåverkade skogen. Exempel på dessa är t. ex odörspindelskivling (Cortinarius mussivus), kryddspindelskivling (Cortinarius percomis) och brödspindelskivling (Cortinarius crassus) tillsammans med ovannämnda taggsvamparna, är samtliga rödlistade arter och de indikerar skogens höga naturvärde.

Många kallar dessa vackra spindelskivlingar ur undersläktet Phlegmatium för ”svamprikets orkidéer”! Förutom att de är vackra så har de ofta också en mycket karakteristisk doft som hjälper vid artbestämningen. Så doftar t.ex. kryddspindelskivlingen citronaktigt som t.ex. citronmeliss, andra personer jämför lukten med mejram.

Odörspindelskivlingen har flera närstående arter som kan vara svåra att skilja från varandra, de har dock olika sporstorlekar och olika färgreaktion när man droppar KOH på köttet. Jag tycker dock att den huvudsakligen känns igen på att den har en ”massiv” uppsvälld fot och en lite violett slöja den nedre delen av foten.

På hemfärden gjorde vi ett uppehåll vid Rockesholm kyrkogård. Här växte framför kyrkogården i sluttningen kungsspindelskivling (Cortinarius elegantior) . Kungsspindelskivlingen är lätt att bestämma eftersom den har mycket stora sporer.

Alla dessa uppräknade arter är mykorrhiza - svampar och de lever i symbios med träd, här främst med gran. Förekomsten och fortlevnaden av dessa arter är beroende av att skogen kan vara kvar och att den skyddas från avverkning i framtiden!

För mera information om limmingen och omgivningens historia titta gärna in på https://limmingen.weebly.com/

Litteratur

Knudsen H. & Vesterholt J. 2008: Funga Nordica, Agariocid, boletoid and cyphelloid genera, Nordsvamp, Copenhagen.
Kaufmann, H. 1990: Västmanlands svampar, Västmanlands Naturvetenskapliga Förening, 1990.
Branderud T.-E. 1989: Cortinarius Flora Photografica, bd. 2, Härnösand.

Septemberkväll vid Kvismaren Foto: Kajsa Grebäck

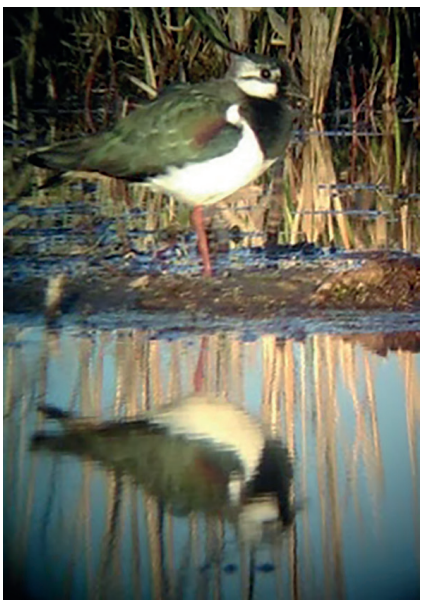

Tofsvipa Foto: Kajsa Grebäck

Kvismaren 22 september

Text: Roland Thuvander

Den sedvanliga tranresan började med att vi åkte över Västra Rakan, där höstens gäss av olika arter visade sig fint. Ett exotiskt inslag var en familj om 4 stripgås, vi såg ytterligare två stripgäss senare.

Från plattformen vid Löten tittade vi på änder och vadare i Löten och Rysjön. En havsörn satt på en sten i Rysjön utan att störa de andra fåglarna. Rysjön var till större delen torrlagd och det rastade en del vadare.

Kvällens planerade höjdpunkt, tranornas inflygning till nattvila besågs från plattformen vid Fiskingemaden. Några tusen tranor och mängder med gäss flög förbi i skymningen. En kronhjort passerade förbi på maden i skymningen. Hela fem ägretthägrar sågs ta nattkvist i en buske på Åslaholmen.

Artfynd 2019

Ett axplock av arter som rapporterats från Artportalen 2019

Text och bild där inget annat anges: Anders Carlberg

Nora ligger väl framme vad beträffar rapporteringen till Artportalen. En bra bit över 2500 olika arter är inlagda i Artportalen år 2019 och placerar lilla Nora så högt som 24:e plats av landets samtliga kommuner. Det finns många duktiga och flitiga rapportörer som Camilla Pettersson, Berit Ragné, Toni Berglund, Kjell Sundkvist, Claes Eliasson och Roland Thuvander. De har alla rapporterat över 300 arter detta år. Det har också förekommit några kryptogamkurser på Klackagården med väldigt kunniga långväga deltagare. Det är naturligtvis väldigt viktigt att få kunskap om vilka organismer vi har i vår natur och om de minskar eller ökar. Speciellt som vi ser att många arter minskar eller helt försvinner. Gammelskogar med död ved, slåtterängar, våtmarker, odikade odlingsmarker med odlingshinder hör numer till sällsyntheterna. Dessvärre är kunskapen väldigt bristfällig vad gäller de flesta artgrupper bland insekter och andra småkryp.

Svampar

Noras svamplista utvidgades med nästan 90 nya svampar 2019. Den största anledningen till att det blev så många, var att Herbert Kaufmann oförtröttligen hjälpte till att mikroskopiera mängder med vanliga och ovanliga svampar, som främst undertecknad och Camilla Pettersson kom dragande med till Herberts hem i Örebro. Även Lennart Söderberg och Toni Berglund gästade Näsmarkerna och hittade flera sällsynta svampar.
Gulbrun skålmurkla, rosenfingersvamp, rödsopp, sälgspindling, glansgryn, persiljespindling, korkmussling, jupiterskägg, lömsk biskopsmössa, ormticka och tallskål är några nya svampar.

Hårgrimmia

Mossor och lavar

Flera experter har gästat Nora och hittat ett antal nya arter. Klyvbladsvitmossa, klomossa, skogssidenmossa och hårgrimmia är några nya arter. Hårgrimmia hittade Camilla på sidan av Bornsbron. På fundament av cement. Mossan vill ha kalk och är bl.a. vanlig på Ölands alvar. Andra arter som hittades var röd parasollmossa och komossa.

Bland lavar kan nämnas lavar med speciella namn som jaguarfläck, snöbollslav, grönt gulmjöl, ärgnål och näverprick.

Rosenfingersvamp

Fig.1 knölveckskivling (Leucocoprinus cepistipes)

Veckad knölskivling i Nora kommun!

Text och bild: Herbert Kaufmann

Varje år hittar vi nya svamparter i Nora kommun. Ibland är det vanliga arter som bara har förbisetts och som finns beskrivna i de den vanliga populära svamplitteraturen. Men ibland hittas mera sällsynta arter som endast ett fåtal gånger har rapporterats i Sverige. Sällsynta svampar kräver normalt en stor arbetsinsats för att artbestämmas.

Fig.2 torkade ex av knölveckskivling HK18204a

För två år sedan (2018) fick jag genom Lisbeth Uhr en svamp som hade hittats i närheten av Striberg/Gifsa av Anita och Rune Westberg. Svampar kan i allmänhet inte bestämma med hjälp av en bild utan oftast krävs en mera ingående analys av makroskopiska och ofta också av mikroskopiska detaljer.

Beskrivning av knölskivling (Leucocoprinus cepistosus)
Svampen, eller bättre sagt svamparna, växte många tuvade ihop i stora knippen. Växtplatsen beskrev som ” rik gödslad mark med rester av höbalar”. De enskilda hattarna var ca fyra cm i diameter, de var ljusgula och hade små mörkare fjäll i mitten.

Lamellerna var vita, med bruna fläckar, mycket täta och fria från foten. Foten var lång och ihålig, ca 4 mm i diameter och den var längre än hattens diameter. Uppåt foten fanns en flyktig ring, fotbasen var lite uppsvälld.
Hela svampen var bräcklig och luktade någonting, kunde dock inte beskriva doften.

En svamp med detta utseende fanns inte beskrivet i våra populära svampböcker, jag anade dock att svampen tillhörde ett släkte som kallas ”Leucocoprinus” vilket man kan översätta

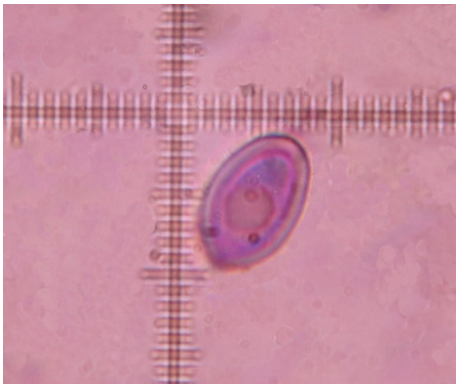

Fig. 3; metakromatisk reaktion av sporerna

med ”vitsporig bläcksvamp”. Ett annat släkte som den kunde tillhöra var ”Leucoagaricus” eller ”ljussporig champinjon”.

För att verifiera vilket svampsläktet den tillhörde undersökte jag sporerna. De var mandelformade, och tjockväggiga, och hade en groddpor. Sporstorleken var ca 11 x 7 µm och vid färgning med Brilliantkresylblå visade dessa en metakromatisk reaktion (=sporerna färgas blå med en röd zon) se. Fig. 3.

Växtplatsen och svampens övriga detaljer pekade nu på att arten verkligen tillhörde släktet Leucocoprinus eller Leucoagaricus. Nu var det bara att leta i svampnycklar (Knudsen och Vesterholt) för att komma till rätt art.

Arter ur släktena Leucocoprinus och Laucoagaricus uppträder oftast i växthus, komposthögar eller liknande miljöer. I svampnycklarna fanns en handfull arter som uppfyllde dessa karaktärer av den makroskopiska och mikroskopiska undersökningen.

Efter den del funderingar och studier kunde jag bestämma svamparna som Anita och Rune Westberg hade hittat till knölveckskivling (Leucocoprinus cepistipes).

Knölveckskivlingen växer komposthögar, i växthus eller i liknande miljöer. Den förekommer sällsynt i hela Norden. I Artportalen finns endast fyra fyndplatser rapporterat från Sverige. Man kan anta att förekomsten av arter som växer i sådana miljöer har gynnats av det allt varmare klimatet hos oss och att de därför blir vanligare i framtiden.

I släktet Leucocprinus finns ett flertal mera kända arter, varav gul fjällskivling (Leucocoprinus birnbaumii) är den vanligaste av dem. Den förekommer hos oss ganska allmänt i blomkrukor eller utomhus på multnande gräs eller halm.

Litteratur:
Breitenbach, J. & Kränzlin, F. 2000: Pilze der Schweiz, Bd.4:246.
Knudsen, H. & Vesterholt, J. 2008: Funga Nordica.

Växtfynd 2019

Text: Kjell Sundkvist

Vädermässigt kom år 2019 att bli mera normalt än 2018 som ju var extremt varmt och torrt. Hösten kom dock att bli mycket nederbördsrik, här på Skogsbärsgatan uppmättes 116 mm regn under oktober. Nu verkar inte vädret spela så stor roll för växterna, nyfynden fortsätter att strömma in, vilket säkert beror på att fler intresserade personer är ute i naturen.

Vad har då åstadkommits under året? Själv inventerade jag under tre dagar vägslänterna vid den ombyggda Rv 50, vilket kanske inte gav så mycket som förväntats, slänterna verkar inte nyinsåtts med gräsfrö. Ett nyfynd för kommunen gjordes dock vid rastplatsen Bergslagsporten, nämligen sprödarv.

Norasjön och Älvlången har i länsstyrelsens regi inventerats beträffande vattenväxter, vilket bl.a. resulterade i nyfynd av de båda braxengräsarterna och trubbnate. Klippbräckan lyser fortfarande med sin frånvaro i Bengtstorpsområdet, har vi sett den för sista gången där? Inte heller i Vena hage syntes något spår av den under en privat exkursion under hösten. Samma förhållande gäller våra gentianor, inte ett enda ex. kunde uppletas, vilket säkert beror

på torkan under föregående år. Några intressanta fynd har även gjorts vid fågelmatningen i Ulriksdal i Born. Ett av de märkligaste fynden gjordes i mitt eget trädgårdsland här på Skogsbärsgatan 15. Ett flertal stora ex. (över meterhöga) med sammanlagt 15 blommande stänglar av gul lejonsvans dök överraskande upp här. De har ej planterats eller såtts in, det hela förblir tills vidare något av ett mysterium.

Kambräkenplantan nära Knutsberg verkar definitivt borta, ett nyfynd har emellertid gjorts vid Grecksåsar. Stillfrö är en växt som ej setts på många år i noratrakten. Lars Asklund meddelade ett fynd från norra delen av Strandpromenaden. Jag tog en cykeltur dit och fick även se slokstarr, tagelstarr och hampflockel i flera ex. Jag fattade genast misstankar om en inplantering och kontakt togs med stadsträdgårdsmästaren, som kunde bekräfta att ett antal vattenväxter planterats där för att stärka strandskoningen.

Den sedvanliga guckuskoinventeringen genomfördes av Lars Asklund för 39:e året i rad; denna gång i sällskap med Kjell Sundkvist. Som vanligt varierade förekomsterna och på några platser återfanns inga blommande ex.

Här synes arten vara på väg mot sin undergång. När det gäller det totala antalet exemplar blev det rekord med hela 284 st. Antalet blommande ex. var 85 vilket är det 5:e bästa året hittills. För exemplar med 2 blommor var det dessvärre inget av de bättre åren. Skötseln av växtplatserna i Älvhytteängen, och då främst den sydliga, måste förändras om arten ska överleva där.

Lars rapporterar även att rosendunörten finns kvar i rabatten vid Rådmansgatan.

Emempel på fynd:

Kambräken: Nora sn, Grecksåsar, NO Stora Klintaberget, 1ex. Sofia Lund.

Gaffelbräken: Vikers sn, stenmur S om kyrkan, 2 ruggar. Få fynd i Viker.

Styvt braxengräs: Nora sn, Norasjön utan närmare precisering, den är tidigare sedd här. Mia Arvidsson m.fl.

Vekt braxengräs: Nora sn, Norasjön; Vikers sn: Älvlången. Också dessa lokaler utan närmare precisering. Arterna är tidigare sedda även här. Mia Arvidsson m.fl.

Guckusko Foto: Kajsa Grebäck

Gropnate: Vikers sn: Älvlången utan närmare precisering. Ny lokal för arten. Mia Arvidsson m.fl.

Trubbnate: Nora sn: Norasjön utan närmare precisering vilket är det andra fyndet i kommunen. Mia Arvidsson m.fl.

Kanariegräs: Nora sn: Born, Ulriksdal, vid fågelmatning. Camilla Pettersson.

Randgräs: Nora sn: Oskarsvik, Fallet. Camilla Pettersson.

Luddtåtel: Nora sn: Rv 50 mln L. Mon o. Mogetorp på flera ställen, vilket skulle kunna innebära att vägslänterna trots allt har besåtts.

Hirs: Nora socken: 1. Gyttorp, cykelväg vid Lillsjön. Tillsammans med Hans Ljungkvist. 2. Gyttorp, grushög i centrum. Hans Ljungkvist; 3: Nora stad, Karlsängsskolan. Anders Carlberg.

Vanlig kavelhirs: Nora sn, Nora stad, Karlsängsskolan, ny art för kommunen. Anders Carlberg.

Grå kavelhirs: Nora sn, Nora stad, Kungsgatan mln trottoar och husgrund, ny art för kommunen.

Trindstarr: Nora sn, vid Hagbyån strax nedströms Plåthammarsbron.

Rankstarr: Nora sn, vid Hagbyån strax nedströms Plåthammarsbron.

Grusstarr: Nora sn, 1. Skärmarboda vid Rv 50:s Ö sida N om rastplatsen; 2. Hitorp, Ö vägdiket mln Sundsbergs- o. Rävbergsvägarna.

Tuvad hundstarr: Järnboås sn, Kopparhyttan, 1 mkt stor tuva i igenväxande ängsmark.

Slokstarr: Nora sn, Nora stad, Strandpromenaden N-ut, flertal tuvor, planterad.

Tagelstarr: Nora sn, Nora stad, N delen av strandpromenaden. Planterad.

Knärot: Nora sn, 1. Sågforsudden S om Västgöthyttefors. Mikael Hagström. 2. Järnboås sn, Håkansbodaberget. Anders Carlberg.

Kärrknipprot: Nora sn, Gyttorp, fabriksudden, 1 ex. nära stranden. Mycket överraskande fynd av denna kalkbundna orkidé och det första i Nora sn; man kan spekulera i hur den tagit sig dit. Kan det vara så att den kommit som frö via Venaån och Vikern och spolats upp här på stranden?

Knipparv: Järnboås sn, Kopparhyttan i vägkant. Tillsammans med Lars Asklund. Ny för Järnboås sn. 2. Nora sn, G. Pershyttan, Björklunda, mer än 100 ex. i makadam. Verkar bli allt vanligare.

Pestskråp: Nora sn, Nora stad, Trängbo N-ut. Berit Ragné.

Strimsporre: Nora sn, 1. Nora stad, N kyrkogården utanför häck mot Rådstugugatan. Berit Ragné. 2. Pershyttans industriområde. Här kan det event. röra sig om hybriden med gulsporre kallad mellansporre.

Mellansporre: Nora sn, Nora stad, jvg-stationen S-ut. Anders Carlberg.

Blekbalsamin: Nora sn, Älvstorp, jvg-bron över Lerkesån samt Martinvallen vid jvg-spår. Båda Anders Carlberg. 3. Nora stad, backen mot strandstugan

Slåtterfibbla: Nora sn, Sågforsudden S om Västgöthyttefors. Mikael Hagström.

Koriander: Nora sn, Born, Ulriksdal vid fågelmatning. Ny för kommunen.

Sallatscikoria: Nora sn, Born, Ulriksdal vid fågelmatning. Även ny för kommunen. Båda fynden av Camilla Pettersson.

Vårärt: Järnboås sn, på nedsänkt sten (kalk?) i ung trivial tallskog SV Gladtjärnen. Mycket överraskande fynd på denna plats. Se vidare Lars Asklunds artikel.

Besksöta Foto: Camilla Pettersson

Lejongap: Nora sn, Nora stad, jvg-stationen S-ut. Anders Carlberg. 2. Joakim, vid tilltänkt skyddsvall N om länsvägen.

Vildvin: Nora sn, Nora stad, Hagbyåns utlopp i Norasjön. Anders Carlberg.

Slån: Nora sn, Nora stad, jvg-stationen S-ut, 1 buske. Anders Carlberg.

Vattenaloe: Nora sn, Nora stad, Guldfiskdammen, flera ex. Troligen planterad. Camilla Pettersson.

Lavendel: Nora sn, Nora stad, grusplan nedanför kvarndammen. Ej tidigare rapporterad som vildväxande i kommunen. Camilla Pettersson.

Honungsfacelia: Nora sn, S. Ås i sädesåker vid vägkurvan. Ny för kommunen. Anders Carlberg.

Grekisk lövkoja: Nora sn, Born, Ulriksdal vid fågelmatning. Ny för kommunen. Camilla Pettersson.

Brunnäva: Vikers sn, Vikers kyrka N-ut nära kompost. Ny för kommunen. Anders Carlberg.

Flocknäva: Nora sn, Skofthyttan, utkast i grusgrop. Ett tidigare fynd vid Knutsberg.

Mjuknäva: Nora sn, Nora stad, kyrkvallen S-ut, 1 grupp. Lisbeth Uhr. Ett tidigare fynd på 50-talet vid Stensnäs.

Tovsippa: Vikers sn, vägkors S om kyrkan. Ej tidigare rapporterad. Anders Carlberg.Tidigare rapporterad (1982 och 1994)

Parkolvon: Nora sn, Älvstorp, Lerkesån nära Martinvallen. Anders Carlberg.

Gemsrot: Nora sn, Born mitt emot skolan. Ej bestämd till art. Camilla Pettersson, Anders Carlberg.

Vanlig stornunneört: Nora sn, Bondbyn, Järleåns naturreservat. Troligen planterad. Lars Klingstedt.

Malörtsambrosia: Nora sn, Joakim, jordvall N om länsvägen. Ej rapporterad på några år.

Vidjeginst: Nora sn, Nora stad, N kyrkogården nära S grinden. Ny för kommunen och kanske Västmanland. Anders Carlberg.

Lönnmålla: Nora sn, Gyttorps centrum, jordhög mln bebyggelse och dammen. Tillsammans med Hans Ljungkvist.

Harris: Nora sn, Hitorpsbacken S om Rävbergsvägen, 1 buske. Funnen av Claes Eliasson vid bilfärd förbi platsen. Ny för Nora kommun och kanske Västmanland.

Stillfrö: Nora sn, Nora stad, N delen av strandpromenaden fl. ex. På något sätt inkommen vid plantering av vattenväxter? Lars Asklund.

Hampflockel: Nora sn, Nora stad, N delen av strandpromenaden. Planterad.

Grusnejlika: Nora sn, 1. Pershyttan, Björklunda på makadambelagd grusplan; 2. Nora stad, S kyrkogården i grus; 3. Joakim, på jordvall N om länsvägen. Anders Carlberg.

Humleblomster x nejlikrot: Nora sn, Hagby gård O-ut i parkrest, ngr ex.

Sprödarv: Nora sn, Skärmarboda vid rastplatsen Bergslagsporten, 10-tal ex. Ny för Nora kommun.

Blomstertobak: Nora sn, Joakim på jordvall N om länsvägen. Anders Carlberg.

Äkta nattljus: Nora sn, 1. Nora stad, Kvarnvägen. Lisbeth Uhr. 2. Rosenhäll i V vägkanten.

Opiumvallmo: Nora sn, 1. Joakim på jordvall N om länsvägen. Anders Carlberg. 2. Älvstorp, Lärkesskolan i lövdunge OSO.

Blodtopp: Nora stad, N kyrkogården på en vanskött grav. Berit Ragné. Ej tidigare rapporterad från Nora kommun. Ursprungligen planterad?

Sexkantig fetknopp: Nora sn, Skärmarboda, berghällar nära Idogheten. Tidigare sedd i grusgrop i närheten.

Ståndsr: Nora sn, Järlehyttan, 1 bestånd Ö om vägen.

Mariatistel: Nora sn, S Ås, Siggegården, 1 ex. i betesvall Ö om byvägen. Anders Carlberg. Ny för kommunen.

Nattskatta: Nora sn, Gyttorps centrum, jordhög mln bebyggelsen o. dammen. Tillsammans med Hans Ljungkvist.

Bägarnattskatta: Nora sn, 1. Gyttorps centrum, jordhög mln bebyggelsen o. dammen. Tillsammans med Hans Ljungkvist. 2. Hagbyängar, 15-tal ex. på jordhög vid f.d. vaktstuga. Anders Carlberg.

Gullklöver: Nora sn, Skärmarboda, Rv50, Ö sidan S om rastplatsen.

Gul lejonsvans: Nora sn, Nora stad, Esstorp vid Skogsbärsgatan 15 i plantering. 15-tal stjälkar. Ett tidigare fynd i Sverige föreligger i Artportalen.

Strävt nigerfrö?: Nora sn, Gyttorps centrum. Åke Lindström o. Hans Ljungkvist. Få fynd i Sverige. Ingår i fågelfröblandningar.

Krypoxbär?: Nora sn, Klacka-Lerberg i gruvparken. Ej vidimerad. Anders Carlberg m.fl.

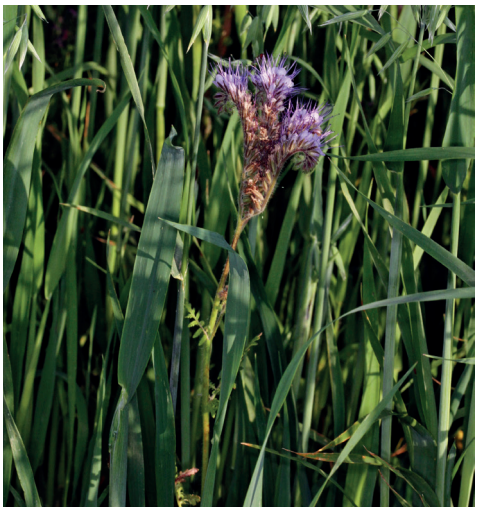
Honungsfacelia

Gul lejonsvans

Carices Pseudohomostachyae in Nora?
Var finns klubbstarr och hartmansstarr i våra trakter?

Text: Lars Asklund

I svepande ordalag talar vi kanske ofta om ”gräs” när vi i största allmänhet menar växter med strån och ax eller vippor. Grovt räknat rör det sig dock om 3 växtfamiljer, nämligen gräs, halvgräs och tågväxter. Den största gruppen inom halvgräsen utgörs av starrväxter med över 100 arter i landet.
Starrar brukar vara en utmaning för botanister men genom idogt arbete kan man lära sig skilja dem åt. Inom starrfamiljen urskiljer man 5 grupper beroende på antal ax, om dessa är sam- eller skildkönade samt antalet märkesflikar. Den tredje av dessa grupper, Pseudohomostachyae, utgörs av 10 arter varav flertalet återfinns i norra Sverige och då inte minst i fjälltrakterna. Gruppens vetenskapliga namn syftar på att dess arter har flera honax och ett tvåkönat toppax med hanblommorna vid basen. Ibland kan toppaxet vara ett rent hanax och honblommorna har alla 3 märkesflikar. Axen ser dock tillsynes lika ut – därav namnet ”falska likartade ax”.

Fig. 1. Kjell Sundkvist vid Gladtjärnsbäckens inlopp i Havtjärnen aug 2019.
Lokal för klubbstarr. Foto: Lars Asklund.

I Noratrakten har klubbstarr (Carex buxbaumii) varit känd sedan länge medan Hartmansstarr (Carex hartmanii)
påträffades först på 1980-talet. Båda arterna är kalkgynnade.

Klubbstarr
Det förstas kända fyndet av klubbstarr i Norabygden utgörs av en insamling 1878 av provinsialläkaren i Karlskoga Carl Reuterman (1818-1904) ”norr lastplatsen i Bengtstorp” (herbarieark i Lund). Åtskilliga insamlingar och ”återfynd” har senare gjorts i Bengtstorp.

Jag såg den själv vid Stora Udden 1979 i området. I Viker har vi minst 25 fyndplatser. Första fyndet i Nora gjordes så sent som 1978 vid Bergsäng av Ulf Malmgren (1937-2012). Fyndet publicerades i hans Västmanlands flora 1982. Jag återsåg klubbstarr vid Bergsäng 1980. I Nora har vi 12 fyndplatser.
I Järnboås påträffades arten 1904 vid Hultatorp av Axel Binning (1879-1963) och jag återfann den i det området 1986. Järnboås hyser 4 lokaler för arten. Vikerlokalerna utgörs främst av stränder (tex runt Älvlången) och strandkärr-kärr (tex Venakärret); alla på kalk eller med kalkpåverkan.

I Nora finns kalkpåverkade lokaler vid stränder (tex Vikern) och strandkärr-kärr (tex Bergsäng). Järnboås har också en strandkärrslokal vid Ställbergstorp.
I Nora och Järnboås finns däremot ett antal lokaler av lite annat slag. De återfinns vid vattendrag (älvar och en bäck) där forsartade förhållanden råder eller en gång rådde innan utbyggnad skedde för kraftstationer.

Fig. 2. Klubbstarr vid Gladtjärnsbäcken Foto: Lars Asklund.

Fig. 3. Klubbstarr söder Bromängen 2015. aug 2019 Foto: Kjell Sundkvist.

Nedströms Blankafors kraftstation i Svartälven finns flera växtplatser för klubbstarr vid Malmbergssjön på fascinerande ”forsreliktområden”. Västgöthyttefors kraftstation nedströms påverkar förstås också området.
Likaså i Järnboås vid Rastälven mellan Sången och Björken finns växtplatser av jämförelsevis likartat slag. Här är dock dammanläggningarna sedan läge raserade och älven har åter ett mindre forsparti. Den mest udda av dessa ”forslokaler” utgörs av en liten förekomst vid Gladtjärnsbäckens inlopp i Havtjärnen västnordväst Nyhyttan i Järnboås. Här fann jag arten helt oväntat i juli 1988. Sommaren 2019 gjordes ett återbesök tillsammans med Kjell Sundkvist. Vi gick från vägen i sydväst och kom via en stig

Fig. 4. Del av herbarieark klubbstarr. Insamlat i kärr nordväst Sjöändan i Viker av Kjell Sundkvist 1988.

Fig. 5. Del av herbarieark Hartmansstarr. Insamlat i dike norr Born av Kjell Sundkvist 1985.

till bäcken från Gladtjärnen. Bäcken följdes mot Havtjärnen och ett tuvigare kärr än det som vi hamnade i kan näppeligen uppletas. Tanken var att undersöka om där fanns en rikare kärrflora men vi två något till åren komna botanister hade istället stora problem att ta oss fram. Själv blev jag liggande ”uppochner” i en dälpa mellan blåtåteltuvorna.

Vi nådde så sluttningen ner mot tjärnen, såg dess genuina jordkoja med sin vedspis och kom ner strax innan bäckens inlopp. Här, på en tuvig liten ö i bäckfåran, återfann vi klubbstarren. Även Kjell förundrades över denna växtplats uppe i ödemarken. Se fig. 1-4. Utbredningskartor i fig. 6.

Hartmansstarr

Den 18 juli 1981 inventerade jag i Bengtstorp. Jag kom till Sågarvikens östra strand sydväst om Stora Udden. Nordost om en liten sommarstuga fanns jag en avvikande starr på Vikerns strand, delvis ute i grunt vatten med ett flertal ex. (”täml rikl”) längs en sträcka på 10-20 m. Jag bestämde den till Hartmansstarr vilket var en ny art för Nora kommun. Oväntat och

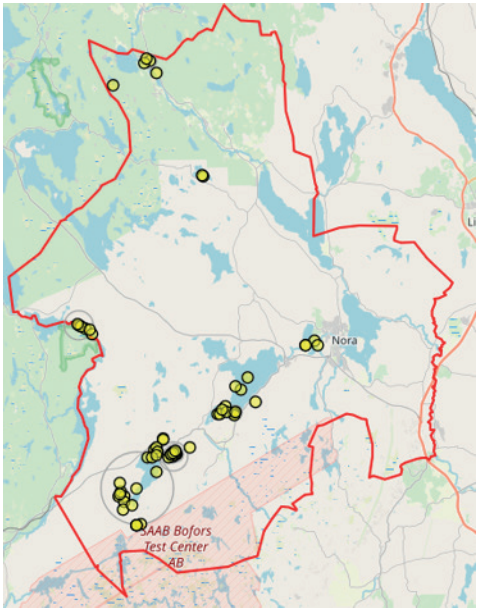

Fig. 6. Utbredningskarta för klubbstarr i Nora kommun resp. Västmanland. Karta från Artportalen 2019-10-10.

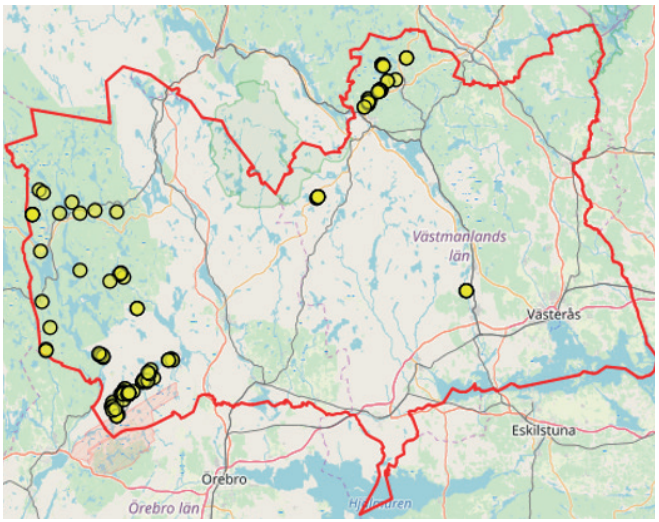

glädjande! När jag berättade för Ingvar Andersson om nyfyndet minns jag att han sa att han aldrig trott att någon ytterligare ny starrart skulle kunna påträffas i Viker! Vi återbesök 1988 och 1991 kunde jag konstatera att arten bredde ut sig och utgjorde ett rikt bestånd.

I juni 1985 fann så Kjell Sundkvist denna starr på en kanske än mer oväntad lokal i Nora, nämligen i ett vägdike nordväst Born. Här fanns en rik förekomst som året efter (1986) besöktes

Fig. 7. Hartmansstarr vid Dansbaneudden, Vikern 2011. Foto: Erik Marcusson.

av Nils Dahlbeck – se annan artikel med bilder i denna årsskrift. Lokalens öden har skiftat genom dikesgrävningar men arten finns ännu kvar. Kjell hade också nöjet att påträffa Hartmansstarr på ytterligare några lokaler i Knapptorp 1986-1991, bla på kalkklippor vid Dansbaneudden. Fig. 5, 7.

Jag har alltid tyckt om dessa vackra starrar med sina mörkfjälliga, klubbformade ax och det är alltid extra roligt att återse dem. Varje år i samband med min guckuskoinventering har jag förmånen att skåda klubbstarren på väg mellan två fyndplatser för orkidén.

Jag har en tavla – en ”triptyk” – med Hartmansstarr, baltisk daggkåpa och guckusko som Erik Marcusson målade åt mig 2012! Inte artexakt men väl en symbol för ett liv i Floras rike….

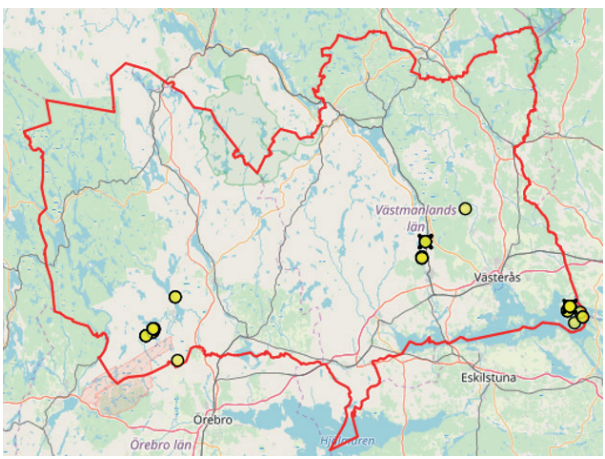

Fig. 8. Utbredningskarta för Hartmansstarr i Västmanland. (Kartpricken vid gränsen rakt söder om Nora avser ett fynd i Lockhyttan i Närkes Kil som jag gjorde för Närkes flora 1991). Karta från Artportalen 2019-10-10.

Ett axplock av arter som rapporterats från Artportalen 2019

Text och foto där inget annat anges: Anders Carlberg

Småkryp

Mer än 180 nya ryggradslösa djurarter upptäcktes i Nora kommun 2019. Långt ifrån alla har svenska namn, men det blir fler och fler för varje år som går. Här är ett mycket litet urval över nya arter: vinterharkrank (en nordlig myggart utan vingar, som kommer fram på snön mitt i vintern), mindre eksolvecklare, vårslamfluga, rödbrun månmätare, videantennmal, lövvargspindel, vattenbi, sexfläckig fallbagge, trädsnigel, lingonbrokvecklare, frylhakmal, mjölonbrokvecklare, granitvecklare, fjällsprötad grönglanssäckmal, klaffgetingfluga, lövdvärgbock, torvbrokvecklare, enbuskstövslända, ljungbrokvecklare, jättepraktmal, större ängstrollslända, sebrasvampmal, björnbärsbredvecklare, sebrasvampmal, blå hornstekel, bred bärfis, bronspraktbagge, svampsnigel, spindelbock, parfläckig vargspindel och vasslöpare är alltså några av de arter som observerats.
Andra roliga småkrypsarter som sågs var bl.a. getinglik tigerfluga, aspraktbagge. Sälgskimmerfjärilen observerades på flera platser och är på väg att etablera sig hos oss.

Vinterharkrank

Vasslöpare

Lövdvärgbock

Bred bärfis

Lökbagge Foto: Camilla Pettersson

Tipula trifascingulata

Päronvivel Foto: Camilla Pettersson

Svartfläckig glanssmygare Foto Camilla Pettersson

Mindre igelkottspinnare
Foto: Camilla Pettersson

Pärlgräsmott

Väddnätfjäril Foto: Camilla Pettersson

Sälgskimmerfjäril

Ljungbrokvecklare

Jättepraktmal

Långhornsbin Foto Camilla Pettersson

Blomflugor Foto Camilla Pettersson

Getinglik tigerfluga

Klaffgetingfluga

Fjällsprötad grönglanssäckmal (guldig) Foto Camilla Pettersson

Dichochrysa prasina

Räv Foto Camilla Pettersson

Husmus Foto Anders Carlberg

Däggdjur

Som vanligt finns rapporter av varg, lo och utter. En buskmus sågs vid Åsbosjön. En igelkott sågs vid flera tillfällen i slutet av maj vid Kungsheden. En större brunfladdermus sågs flyga över Hitorp den 1 september. I övrigt kan nämnas skogshare, mård och husmus.

Älgar Foto Camilla Pettersson

Ekorre Foto Renate Schwencke

Fiskar, grod- och kräldjur

De åtta vanliga arterna av grod-och kräldjur är rapporterade under året. Alltså: vanlig groda, åkergroda, vanlig padda, mindre vattensalamander, snok, huggorm, kopparödla och skogsödla.

Fiskar läggs sällan in i Artportalen. Bäcknejonögon i Lärkesån kan väl i alla fall nämnas från 2019.

Snok Foto: Renate Schwencke

Fågelrapport Nora 2019

Text: Roland Thuvander

Här kommer ett urval av de fåglar som har rapporterats i Artportalen under 2019. Under året har det observerats 192 fågelarter i kommunen. Tre helt nya fågelarter för kommunen, nämligen brandkronad kungsfågel, aftonfalk och citronärla i kronologisk ordning. För utförligare rapporter och övriga fågelarter se Artportalen.se.

Vitkindad gås
12 fynd under året. Oftast enstaka eller små flockar. En misslyckad häckning på Norra Ryssholmen i Norasjön. Första häckningsförsöket i kommunen. (Håkan Lavebratt, Magdalena Wennberg Lavebratt m.fl.)

Bläsgås
1 ex. str. (N) Kungsgatan 48, Nora 2.3 (Håkan Lavebratt).

Sädgås
Börjar bli ovanligare i kommunen. 7 fynd under året, varav 6 vårfynd och ett höstfynd.

Spetsbergsgås
2 ex. str. (N) Norasjön, 22.3 (Anders Carlberg), 2 ex. rastande Bergsmanshyttan, 6.4 (Claes Dyst, Karin Bergh m.fl.), 19 str. (N) Södra Husby, 21.4 (Anders Carlberg).

Knölsvan
Har blivit ovanligare i kommunen. 4 rapporter om totalt 7 exemplar under våren. Inget som tyder på någon häckning i kommunen.

Mindre sångsvan
1 ex str.(SV) Älvhyttan, 26.10 (Roland Thuvander).

Sångsvan
1 par fick ut 2 ungar Södra Ås våtmark, (Anders Carlberg). Gr

Årta
1 adult hane rastande Södra Ås våtmark, 19.5 (Camilla Pettersson, Peter Berövall m.fl.).

Skedand
4 fynd med totalt 15 exemplar under våren, samt ett ex. ruggande i Gyttorps reningsdamm, 24.6 (Anders Carlberg).

Snatterand
2 ex. rastande Lillsjön Vikern, 26.4 (Camilla Pettersson), 1 ex. rastande Åsbosjön, 26.10 (Anders Carlberg).

Stjärtand
2 ex. rastande Bergsmanshyttan, 5.4 (Anders Carlberg), 2 ex. rastande Vikern, 19.4 (Anders Carlberg, Roland Thuvander).

Brunand
1 hane rastande Gyttorps reningsdamm, 25.4 (Camilla Pettersson m.fl.).

Vigg
3 kullar med tillsammans 12 pulli Gyttorps reningsdamm, 4.7 och 10.7 (Anders Carlberg).

Svärta
1 hane rastande Norasjön, 20.4 (Håkan Lavebratt, Magdalena Wennberg Lavebratt).

Alfågel
3 ex. rastande Norasjön, 15.4 (Claes Dyst), 3 ex. rastande Norasjön, 22.4 (Håkan Lavebratt m.fl.).

Salskrake
1 hane rastande Åsbosjön, 26.3 (Anders Carlberg), 1 hona rastande Begsmanshyttan, 2.4 (Claes Dyst), 1 hona rastande Norasjön, 22.4 (Håkan Lavebratt, Magdalena Wennberg Lavebratt), 3 ex. rastande Hammarbydammen 27.4 (Renate Schwencke), 1 hane rastande ÅkarAxels udde, Norasjön, 27.4 (Håkan Lavebratt, Magdalena Wennberg Lavebratt), 1 hane rastande Hammarbydammen, 1.5 (Camilla Pettersson, Renate Schwencke m.fl.), 42 ex. rastande Norasjön. 27.10 (Claes Dyst).
De 42 ex. som rastade i Norasjön är den i särklass största flocken som rapporterats i Nora kommun. Näst största är 14 ex. Vikern 3.11.1994 (Anders Carlberg).

Smålom
Inga konstaterade häckningar under året i kommunen. Kan bero på att ej så många lämpliga häckningslokaler inventerats under året.

Storlom
1 konstaterad häckning Lillsjön, Vikern (Camilla Pettersson m.fl.). En 1 k sågs senast 7.9 (Anders Carlberg).

Gråhakedopping
1 adult rastande Vikern, 1.5 (Anders Carlberg m.fl.), 1 adult rastande Norasjön, 11.5 (Anders Carlberg m.fl.), 1 ex. rastande Norasjön, 29.9 (Claes Dyst).

Svarthakedopping
2 ex. rastande Norasjön, 15.4 (Claes Dyst), 2 ex rastande Norasjon, 17.4 (Anders Carlberg m.fl.), 2 ex rastande Vikern, 21.4 (Roland Thuvander), 2 ex rastande Norasjön, 22.4 (Håkan Lavebratt m.fl.). Troligen samma exemplar som rört sig i kommunen.

Bivråk
1 trolig häckning i kommunen.

Kungsörn
16 fynd under året.
De flesta fynden är av yngre fåglar under januari till mars.

Brun kärrhök
Två troliga häckningar i kommunen: Södra Ås och Venakärret (Roland Thuvander m.fl.)

Blå kärrhök
2 ex. str. Över Kungsgatan 48, Nora, 14.9 (Håkan Lavebratt, Toni Berglund), 1 ex. Bergsmanshyttan, 21.9 (Claes Dyst), 1 ex. str. (S) Kungsgatan 48, Nora, 24.9 (Håkan Lavebratt), 1 ex. str.(S) Venakärret, 26.10 (Anders Carlberg).

Havsörn
41 observationer under året. Inga observationer som tyder på häckning i kommunen.

Smålom Foto: Kajsa Grebäck

Fjällvråk
1 ex. Nedre Järle, 10.4 (Anders Carlberg), 1str. (S) kungsgatan 48, 14.9 (Håkan Lavebratt, Toni Berglund), 1 str. (SV) Oskarsvik, 27.10 (Claes Dyst), 1 ex. Grecksåsar, 28.12 (Anders Carlberg).

Vattenrall
1 ex. Venakärret, 3.4 – 11.5 (Roland Thuvander m.fl.), 1 ex. Lillsjön, Norasjön 6.6 (Anders Carlberg), 1 ex. Hagbyåns utlopp i Åsbosjön, 21.9 (Anders Carlberg).

Kornknarr
1 ex. Västgöthyttan 11.6 (Bernt Härdell m.fl.).

Småfläckig sumphöna
1 ex. Södra Ås våtmark, 17.6 (Anders Carlberg).

Sothöna
Häckning i Gyttorps reningsdamm och Södra Ås våtmark (Anders Carlberg m.fl.).

Strandskata
Ett par fick ut två ungar på Södra Rysshol-men, Norasjön, (Håkan Lavebratt, Magdalena Wennberg Lavebratt m.fl.).

Kustpipare
17 ex. sträckande (SV) Södra Ås, 13.8 (Anders Carlberg), 20 ex. str. (SV) Nora
16.8 (Anders Carlberg), 20 ex. str. (SV) tillsammans med 60 myrspov 1 kustsnäppa och en småspov Södra Ås, 18.8 (Anders Carlberg), 11 ex. sträckande (SV) Södra Ås, 22.8 (Anders Carlberg), 1 ex. lockläte Kungsgatan 48, 25.8 (Håkan Lavebratt).

Mindre strandpipare
Ett par trolig häckning Stora Mon, 17.4-20.6 (Claes Dyst m.fl.), 1 ex. rastande Industrivägen 5, Pershyttan 10.5 (genom Camilla Pettersson).

Skrattmåsar Foto: Kajsa Grebäck

Småspov
1 ex. str. (N) Vikern, 1.5 (Anders Carlberg), 1 ex. str. (N) Bornsälven, 1.5 (Camilla Pettersson, Renate Schwencke), 1 ex. str (N), Gyttorps reningsdamm, 22.5 (Anders Carlberg), 1 ex. str. (S) Oskarsvik, 4.8 (Claes Dyst), 1 rastande Älvlången, 10.8 (Roland Thuvander), 1 ex. str. (SV) Södra Ås, 18.8 (Anders Carlberg).

Myrspov
Ca. 60 ex. str. (SV) Södra Ås, 18.8 (Anders Carlberg).

Kustsnäppa
1 ex str. (SV) Södra Ås 18.8 (Anders Carlberg).

Brushane
1 ex. förbliflygande Kungsgatan 48, 14.9 (Håkan Lavebratt, Toni Berglund).

Mosnäppa
5 ex förbiflygande Södra Ås, 10.5 (Sören Emet, Lennart Andersson).

Dvärgbeckasin
1 ex. rastande Bergsmanshyttan, 21.4 (Anders Carlberg), 1 ex. spel Venakärret, 28.4 och 2.5 (Roland Thuvander), 1 ex. spel Södra Ås våtmark, 1.5 (Anders Carlberg), 1 ex. rastande Bergsmanshyttan, 7.9 (Anders Carlberg).

Dubbelbeckasin
2 ex. spel Södra Ås våtmark, 6.5 (Anders Carlberg), 1 ex. spel Södra Ås våtmark, 7.5 (Anders Carlberg).

Rödbena
1 ex. rastande Lillsjön, Norasjön, 25.4 och 2.5 (Anders Carlberg), 1 ex. str. (N) Trängbobadet 10.5 (Anders Carlberg), 1 ex Åkar Axels udde, Norasjön, 7.6 (Håkan Lavebratt, Magdalena Wennberg Lavebratt).

Skrattmås
Som vanligt häckning på Limön Älvlången, 19.5 (Roland Thuvander).

Dvärgmås
1 2k rastande Norasjön, 23.5 (Håkan Lavebratt, Magdalena Wennberg Lavebratt, Anders Carlberg), 2 adulta Södra Ås, 20.6 (Anders Carlberg), 2 adulta Trängbobadet, 14.7 (Håkan Lavebratt), 1 1k Norra Ryssholmen Norasjön, 14.7 (Håkan Lavebratt).

Silltrut
1 adult str. (N), Vikern, 3.5 (Anders Carlberg), 2 adulta förbiflygande Södra Ås, 20.5 (Anders Carlberg).

Silvertärna
8 + 35 ex. sträckande (NO) Trängbobadet, 10.5 (Anders Carlberg m.fl.), 6 ex. str (NO) Södra Ås våtmark, 18.5 (Håkan Lavebratt, Magdalena Wennberg Lavebratt), 1 ex. födosökande Norasjön, 20.5 (Peter Bernövall).

Ringduva
Vinterfynd: 1 ex. rastande Vattentornet Vårdcentralen, 1.1 (Anders Carlberg),
2 ex. Norra kyrkogården 20.1 (Håkan Lavebratt, Magdalena Wennberg Lavebratt), 1 ex. Dalsta 26.1 (Berit Ragne´, Claes Urban Eriksson), 2 ex. Sunnanlid, 29.1 (Renate Schwencke).

Lappuggla Foto: Renate Schwencke

Slaguggla Foto: Renate Schwencke

Slaguggla
1 ex. ropande 19.3, Järnboås sn (Camilla Pettersson, Roland Thuvander, Renate Schwancke m.fl.), 1 ex. födosökande Bånghagen, Nora 20.3 (Camilla Pettersson m.fl.).

Lappuggla
1 ex. födosökande Dammsjön, Nya Pershyttan, 25-26.3 (Camilla Pettersson, Eva Björkman m.fl.), 1 ex. födosökande Bånghagen, 1.4 (Camilla Pettersson, Peter Bernövall m.fl.), 1 ex. födosökande Källfallet,
3.10 (Camilla Pettersson, Per Erik Eriksson m.fl.), 1 ex födosökande Pershyttan, 27.10 (Joakim Barkestam).

Pärluggla
1 ex. lockläte Sågheden Järnboås, 19.1 (Claes Dyst, Håkan Lavebratt m.fl.).

Hornuggla
1 ropande Gyttorps reningsdamm, 1.4 (Anders Carlberg), 1 pulli Hammarby, 29.6 (Roland Thuvander).

Kungsfiskare
Vinterfynd: 2 ex. Järnvägsbron Hagbyåns utlopp i Norasjön, 1.1 -11.2 (Anders Carlberg m.fl.), 1 ex. 16.8-13.11 Järnvägsbron Hagbyåns utlopp i Norasjön (Karin Bergh, Anders Carlberg m. fl.).
1 ex. Nyhyttan 10.8 (Renate Schwancke),
1 ex. Gyttorps reningsdamm, 13.8 (Anders Carlberg), 1 ex. Gyttorps reningsdamm, 17.8 (Pether Johansson).

Göktyta
7 fynd på 7 lokaler i år, varav en konstaterad häckning: Skärmarboda, 22.6 (Berit Ragne', Claes Urban Eliasson).

Tretåig hackspett
1 födosökande Håkansbodaberget, 13.1(Anders Carlberg).

Gråspett
1 ex. födosökande Glifsa, 17.3 (Rune Westberg), 1ex. lockläte Nedre Kopparbäcken, 19.4 (Anders Carlberg).

Tornfalk
Troliga häckningar vid Östra Sund, Älvhyttan, Bengtstorp och Gråboda.

Aftonfalk
1 adult rastande Bergsmanshyttan 28.4 (Claes Dyst m.fl). Första observationen i kommunen.

Stenfalk
Fyra fynd under vårsträcket och fem fynd under höststräcket.

Lärkfalk
29 fynd under året. Ingen observation med högre häckningskriterier noterad men troligtvis har arten häckat på några ställen i kommunen.

Pilgrimsfalk
1 ex. str. (N) Kungsgatan 48, 25.3 (Håkan Lavebratt, Magdalena Wennberg Lavebratt).

Törnskata
Häckning Enbergsäng, Viker (Roland Thuvander) och Södra Ås våtmark, (Anders Carlberg).

Varfågel
20 fynd januari-mars och 8 fynd oktober-december.

Nötkråka
1 ex. Kungsheden, 13.2 (Anders Carlberg), 2 ex. Järleån, 29.6 (Renate Schwencke, Marcus Eriksson), 2 ex. Nora järnvägsstation, 9.7 – 6.8 (Anders Carlberg, m.fl.), 1 ex. förbiflygande Kungsgatan 48, 6.8 (Håkan Lavebratt, Magdalena Wennberg Lavebratt), 2 ex. förbiflygande Uvberget, 30.8 (Anders Carlberg), 2 ex. förbiflygande Bergsäng, 3.9 (Anders Carlberg), 3 ex. Baldershage, Nora, 2.11 (Håkan Lavebratt, Magdalena Wennberg Lavebratt), 1 ex. Dalhem, Pershyttan, 17.11 (Håkan Lavebratt, Magdalena Wennberg Lavebratt), 1 ex. 1 k individmärkt, Kvarnbron, Nora, 25.11, troligen smalnäbbad ras, ringmärkt i Gävle 24.10 (Camilla Pettersson).

Gransångare
Förutom fynd under flyttningstid, 14 fynd mellan 1.5 och 31.8.

Busksångare
1 sjungande Älvhyttan, 22.6 (Roland Thuvander).

Gräshoppsångare
1 sjungande Bergsäng, 21.5 (Anders Carlberg), 1 sjungande Åsbosjön, Tahiti plantskola 22.5 (Peter Bernövall).

Brandkronad kungsfågel Foto: Roland Thuvander

Citronärla Foto: Roland Thuvander

Kärrsångare
1 sjungande Övre Arntorp, 5.6 (Anders Carlberg), 1 sjungande Bushagen, 11.6 (Håkan Persson m.fl.), 1 sjungande Hagbyåns utlopp i Åsbosjön, 18.6 (Anders Carlberg), 1 sjungande Sänkemosse, 18.6 (Camilla Pettersson), 1 sjungande Arntorp, 19.6 (Roland Thuvander), 1 sjungande Järnvägsbron Lerkesån, 19.6 (Anders Carlberg).

Brandkronad kungsfågel
Häckning Hammarby, observerad 21.4-4.8 (Anders Carlberg m.fl.). Första konstaterade häckningen i Västmanland och ny art för Nora kommun.

Ringtrast
1 adult hane rastande Södra Ås, 19.4 (Anders Carlberg).

Blåhake
1 ex. rastande Reningsverket, rötslamsupplaget Nora, 20.9 (Anders Carlberg).

Näktergal
1 sjungande, Dalsta 20.5 (Berit Ragne'), 1 sjungande Bergsäng, 23.5 (Anders Carlberg), 1-3 sjungande i området Östra Sund – Alntorp, 25.5-7.6 (Anders Carlberg m.fl.), 1 sjungande Lärkesån Martinvallen, 5.6 (Anders Carlberg), 1 sjungande Fåsjöstrand 5.6 (Anders Carlberg), 1 sjungande Västra Öskevik, 6.6 (Anders Carlberg).

Svart rödstjärt
1 sjungande Nora Järnvägsstation och resecentrum, 28.4 (Anders Carlberg).

Strömstare
1 häckning vid Järle kvarn och Bornsälven, (Camilla Pettersson). Fynd under häckningstid men ej häckning: Dammen Älvlången, 14.5 (Roland Thuvander).

Pilfink x Gråsparv
1 adult hane Södra Ås, 13.1-8.3 (Anders Carlberg).

Citronärla
1 2k+ hane rastande Södra Ås våtmark, 10.5 (Anders Carlberg m.fl.), 1 förbiflygande Bergsmanshyttan, 1.9 (Anders Carlberg). Ny art för Nora kommun.

Rödstrupig piplärka
1 rastande Bergsmanshyttan, 11.9 (Anders Carlberg).

Bofink
Vinterfynd: 1-4 ex. Esstorp, 3.1-15.2 (Renate Schwencke, m.fl.), 1 rastande Åsbogården Södra Ås, 7.12 (Anders Carlberg).

Bergfink
Vinterfynd: 1 -2 ex. Älvhyttan 3.12- 25.12 (Roland Thuvander).

Tallbit
Årets invasion gav 13 fynd mellan 23.10 och 25.12 med största flock 30 ex. Baldershage, 2.11 (Håkan Lavebratt, Magdalena Wennberg Lavebratt).

Lappsparv
1 rastande Södra Ås våtmark, 6.4 (Anders Carlberg), 1 rastande Bergsmanshyttan, 7.9 (Anders Carlberg).

Kapten Bäckdahl hälsar på Nils Dahlbeck i Nora 1986

Text: Lars Asklund

Fig. 1-2. Kapten Bäckdahl alias Nils Dahlbeck. Bilder från Wikipedia

Sommaren 1986 hade vi storfrämmande i Noratrakten då Nils Dahlbeck (1911-1998) gjorde ett besök i botaniskt syfte. Vem var då denne Dahlbeck kanske någon nu frågar sig.

Nils Dahlbeck var född i Tierp i Uppland. 1945 disputerade han i botanik i Uppsala på en avhandling om strandängar vid Öresund. Han var naturvårdare verksam inom Svenska naturskyddsföreningen 1936-1951; bla var han redaktör för tidskriften Sveriges Natur. 1955-1964 var han chef för Sveriges Radio/TV i Göteborg och det var här han blev känd av allmänheten. Som figuren kapten Bäckdahl hade han ett barnprogram med de två skafferitrollen Humle och Dumle åren kring 1960. Fig. 1-3. Då fanns det ju bara en TV-kanal så han blev känd i hela landet. Han ledde också radioprogrammet Naturen och vi under mer än 20 år. På TV hade han senare en del naturprogram och han var med och startade Floravaktarna 1987.

Den 28 juni 1986 kom Dahlbeck med tåg från Göteborg till Degerfors där han hämtades av Uno Milberg med sällskap. Han hade haft

Fig. 3. Skafferitrollen Humle och Dumle.

Fig. 4. Hos Ingvar Andersson i Älvhyttan. Fr vänster Uno Milberg, Alva Lunnevik, Arne Sjögren, Nils Dahlbeck, Ingvar Andersson och Kjell Sundkvist.
Foto: Lars Asklund.

kontakt med Uno och ville främst se daggkåpor. Färden gick därför till Älvhyttan där undertecknad och Kjell Sundkvist mötte upp tillsammans med botaniknestorn Ingvar Andersson (1911-2000). Hit anlände nu tidigt på em Uno Milberg med sambo Alva Lunnevik och svampkännaren Olle Ericsson (1924-2009) - alla från Karlskoga, samt Gullspångsbotanisten Arne Sjögren (1929-1995).

Med sig hade de gästen från Göteborg som klev ur bilen och sa till oss väntande:
- Finns den här egentligen?
Han höll i ett insamlat strå av ett myskgräs; en art som blivit uppdelad i flera arter och underarter vilket han uppenbarligen var något skeptisk mot.

Hela sällskapet gick först en runda i byn och såg bla späd ögontröst Euphrasia stricta var. tenuis, som då fanns kvar ännu några år . Efter Älvhytteängen blev det en kaffepaus i Ingvars trädgård. Fig. 4. Ingvar led av gikt denna dag så han deltog inte i den fortsatta rundturen.
I Ingvars trädgård beundrades guckuskosläktingen Drottningsko Cypripedium reginae. Fig. 5. Den hade Nils Hakelier en gång medfört från utlandet kunde Ingvar berätta. .

Vi fortsatte till Flyttkullen där vi vadade i baltisk daggkåpa Alchemilla baltica i en äng. Dahlbeck: - Faantaastiskt !! Han insamlade och pressade växten liksom en del annat under rundresan – allt till det egna miniherbariet: Herbarium parvum!

Det var lite av en chock att möta en person som i naturprogram i TV långsamt och nästan sävligt kommenterat växter och djur. Här mötte vi nu en man som var rask, otålig och mycket nyfiken. Man blev verkligen överrumplad – var det samma person?

Fig. 5. Drottningsko i Ingvars trädgård.
Foto: Lars Asklund.

Söder om Sjöändan besökte vi sen strutbräkendalen där de mäktiga almarna Ulmus glabra imponerade på vår gäst och sedan kom vi till ängsmarken nära Älvlångens sydända.
Här kommenterade Dahlbeck med fascination den rika förekomsten av akleja Aquilegia vulgaris. I våra dagar försiggår här sedan några år ”naturvårdsbete”. All högörtsvegetation är för tillfället borta och de blå aklejorna lyser tyvärr med sin frånvaro.

På en väg söder om Älvlången fick vi syn på en aspfjäril. Vid Gatfallet såg vi silvertistel Carlina acaulis ssp. simplex som då ännu fanns kvar med ett förvildad ex. nära badplatsen.

I Nobelparken i Gyttorp visade vi Dahlbeck en form av glansdaggkåpa med tilltryckta hår Alchemilla gracilis f. adpressepilosa; bara funnen ett fåtal gånger i Sverige.
I ett brev till mig skrev vår gäst 20/2 1987 om upplevelsen: ”De 126 lokalerna för A. baltica i Viker är ju fantastiskt. Med välbehag minns jag A. gracilis f. adpresseplilosa i Nobelparken. Hoppas att den inte ’slås’ bort av minigolfen”.

Vi kom så till Erikslund norr om Dalsta i Nora och här fick Dahlbeck se vågbladig daggkåpa A. cymatophylla och en form av stjärndaggkåpa med tilltryckta hår A. acutiloba f. adpressepilosa; den senare också den med få fynd. Fig. 6.
Vid 21-tiden avrundades färden nära Born med Hartmansstarr Carex hartmani i ett dike. Fig. 7.

Kvällen avslutades med nattmål i Karlskoga hemma hos Uno och Alva.

Dagen därpå ägnades åt Närke. I Latorpsängarna såg vi mer baltkåpa och vid Östertyssslinge fd hållplats beundrades vingvial Lathyrus heterophyllus. Växter vid Tysslingen och Strå kalkbruk fick avsluta detta besök och vår gäst kunde återvända till sitt hem i Kållered utanför Göteborg. Fig. 8.

Jag hade en del korrespondens med honom under några år efteråt. Han fick bla några ytterligare pressade exemplar av ”nya” daggkåpor och jag fick i min tur en del pressat från honom.

Redan någon dag efter besöket kom en hälsning daterad 30/6 1986: ”Broder Lars, för den vänlighet som Du och Kjell visade mig ber jag att få framför mitt varma tack. … Att få stifta bekantskap med den baltiska ört-tallskogen, som jag fick göra, gav mig mersmak.”

Inför Norabiologernas resa genom Norge till Runde 1988 fick jag några tips med vägbeskrivningar av Dahlbeck om växtlokaler för

Fig. 6. Vid Erikslund norr om Nora. I bakgrunden ses skymtar villaområdet Dalsta. Uno, Olle, Dahlbeck med insamlad vågbladig daggkåpa, Arne, Kjell och Alva.
Foto: Lars Asklund.

Fig. 7. Hartmansstarr studeras i kvällssolen norr om Born. Alva, Olle, Dahlbeck och Lars samt Kjell och Arne. Foto båda: Uno Milberg.

några ormbunkar (ryssbräken och sudetbräken) som vi sen uppsökte på hemvägen.

Jag minns än idag en av hans repliker som jag då uppfattade skämtsamt menat men som i våra dagar troligen skulle kunna tas mycket illa upp. Det var tal om odlingar och trädgårdar och annat. Då yttrade Dahlbeck: - Man ska inte ha större trädgård än ens fru klarar av.

Ja så gick det till några intensiva junidagar 1986 i vårt rika Bergslagen.
De vetenskapliga namnen har bibehållits som de en gång skrevs.

Fig. 8. Vid Tysslingen i Närke. Nils Dahlbeck har gjort en insamling till sitt miniherbarium (”Herbarium parvum”). Kjell ägnar sig för stunden åt djurvård. Foto: Lars Asklund.

Program 2020

sö 16 februari kl 10.00 – Strömstareutflykt
till Born, Hammarby och Järleån.
Ledare: Peter Bernövall, Camilla Pettersson.

13 – 22 mars kvällstid – Ugglelyssning i Noratrakten
Ledare: Roland Thuvander. Intresseanmälan till Roland Thuvander som hör av sig om lämplig kväll. Samarr. Naturskyddsföreningen i Nora.

sö 22 mars kl 17.00 – Årsmöte. Församlingshemmet i Nora
Clas Thor berättar om den legendariske ornitologen och författaren Erik Rosenberg från Örebro.

to 16 april kl 17.00 – Fibbetorps naturreservat
OBS. samling i reservatet.
Vi städar, röjer sly, fikar och lyssnar på vårfåglar.
Ledare: Peter Bernövall.

ti 5 maj kl 17.00 – Järleån
Familjeutflykt med fågelskådning och korvgrillning.
Kl 17.15 vid reservatets stora parkering.
Ledare: Karin Berg, Peter Bernövall.

sö 17 maj kl 06:00 – Åsbosjön runt på cykel
Upplev vårens fåglar med Anders Carlberg som ledare.

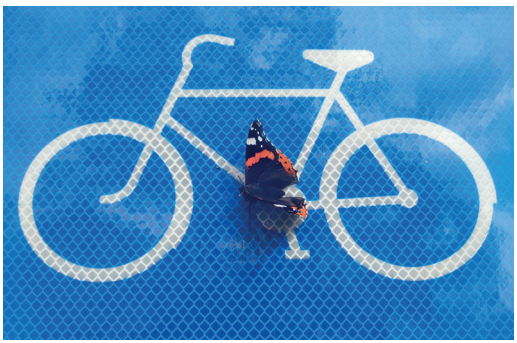

Amiral EKO-skådning Foto: Claes Eliasson

22 – 24 maj. Långexkursion till S:t Annas skärgård i Östergötland
Vi ska njuta av fantastiska blomsterängar, havsörnar och ett underbart landskap. Övernattning i stugor.
Anmälan senast 15 april till Peter Bernövall eller till Berit Ragné

fr 5 juni kl 18:00 – ”Naturnatta”
tillsammans med Naturskyddsföreningen i Nora
Vi lyssnar på nattskärra och andra försommarnattens läten och ljud i ödemarkerna i Nittälvens naturreservat.
Ledare: Kajsa Grebäck och Peter Bernövall.

lö 13 juni kl 10:00 – Lillsjöbäcken och Svarttjärn norr om Hammarby i Nora, månadens reservat
Följ med på upptäcktsfärd bland växter, sällsynta fjärilar och andra intressanta pollinerande insekter. Kl 09.00 från Scandic Hotel i Örebro.
Ledare: Claes Eliasson. Upplysningar: Camilla Pettersson
Samarr. Örebro läns botaniska sällskap och Hopajola.

sö 5 juli kl 06:00 – Heldag med fåglar och växter vid Hornborgasjön och i Falbygden
Vi hoppas på att få se drakblomma, fjädergräs, krissla och många av den berömda sjöns fåglar.
Ledare: Camilla Pettersson och Peter Bernövall.

sö 2 augusti kl 09:00 – Slåtter i Fibbetorpsreservatet
Tag med lie om ni har.
Ledare; Roland Thuvander och Peter Bernövall.

sö 13 september kl 09:45 – Svampexkursion till Älvestorp, Grythyttan
Kl 09.00 från Svampen i Örebro
Ledare: Herbert Kaufmann och Camilla Pettersson.
Samarr. Örebro läns botaniska sällskap.

sö 20 september kl 16.00 – Öby kulle, Kvismaren
Vi skådar tiotusentals tranor och gäss. Havsörnar brukar dyka upp och kanske, om vi har tur, får vi se ägretthäger. Kl 17.00 vid Öby kulle.
Ledare: Lovisa Nilsson.

Med reservation för ändringar
Då inget annat angivits är samlingsplatsen torget i Nora. Utsatt klockslag är tiden för samling och avfärd. Medtag matsäck och lämplig fotbeklädnad (stövlar att föredra). Även du utan bil är välkommen, vi ordnar plats. Samåkning i bilar. Man delar på kostnaden.

Alla intresserade är välkomna på våra exkursioner och möten.
Inga deltagaravgifter!

I samarbete med:
Studiefrämjandet
Naturskyddsföreningen i Nora
Örebro Läns Botaniska sällskap (ÖLBS)

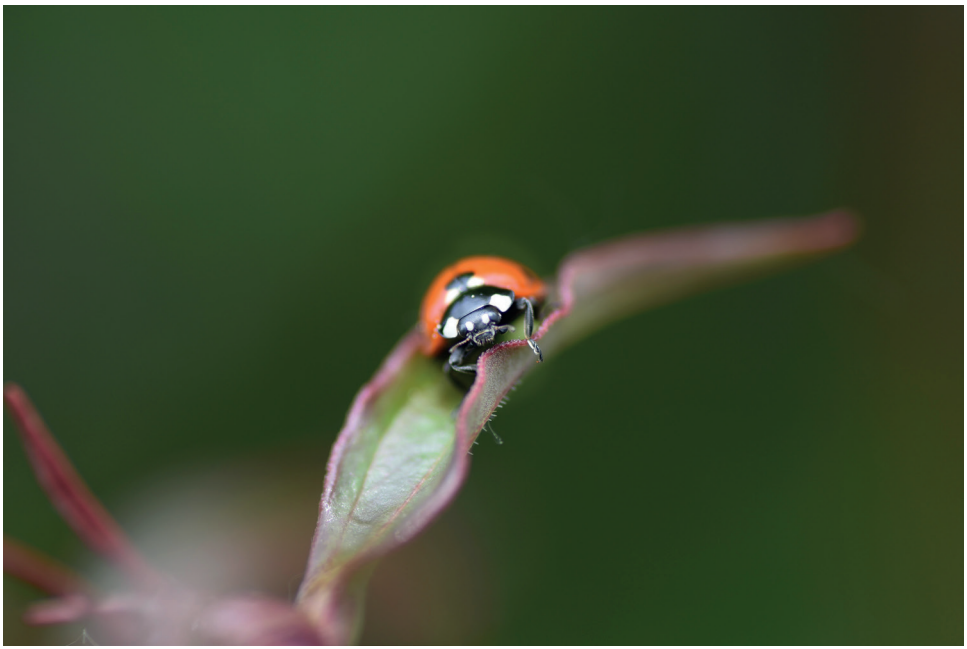

Foto: Renate Schwencke

Violgubbe, Klacka Lerberg aug 2019 Foto Kajsa Grebäck
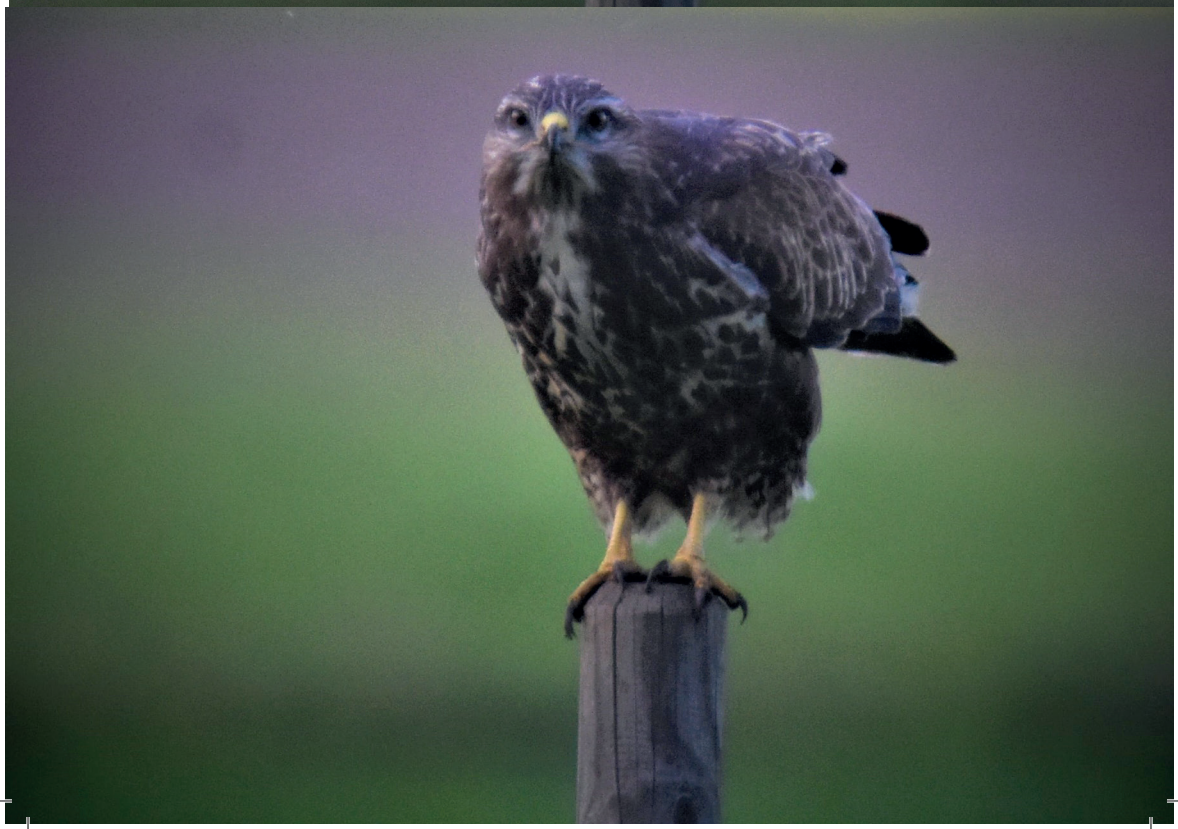
Nötskrika Foto: Renate Schwencke